

Prawo w praktyce pracy zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych

Pytania i odpowiedzi

**Renata Durda
Justyna Podlewska
Grzegorz Wrona**

Prawo w praktyce pracy zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno- -pomocowych

Pytania i odpowiedzi

**Renata Durda
Justyna Podlewska
Grzegorz Wrona**

Ministerstwo
Zdrowia

NPZ
NARODOWY PROGRAM ZDROWIA

KCPG
Krajowe Centrum
Przebadania i Szpitalnictwa

Wszelkie prawa zastrzeżone, zwłaszcza prawo do przedruku i tłumaczenia na inne języki. Żadna z części tej książki nie może być w jakiegokolwiek formie publikowana bez uprzedniej pisemnej zgody Wydawnictwa. Dotyczy to również sporządzania fotokopii, mikrofilmów oraz przenoszenia danych do systemów komputerowych.

© Copyright by Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

Recenzja: Marzena Bartosiewicz, sędzia dr Michał Lewoc

Wydanie I

ISBN: 978-83-973271-2-2

Wydawca:

Studio Profilaktyki Społecznej Adam Rynkiewicz

aleja 29 Listopada 39A, 31-425 Kraków

www.sps.org.pl

Spis treści

Wstęp 9

Słowniczek skrótów użytych w publikacji: 10

Spis aktów prawnych obowiązujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej 11

Część 1. Zespół interdyscyplinarny i polityka lokalna w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej 14

RENATA DURDA

1.1. Zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej 14

1.1.a. Czy ZI to organ administracji publicznej? 15

1.1.b. Gdzie mieści się siedziba ZI? 15

1.1.c. Do kogo można wносить skargi na działanie ZI lub członka ZI? 15

1.2. Członkowie i członkinie ZI 15

1.2.a. Do kogo się zgłosić, aby zostać członkiem ZI? 15

1.2.b. Czy za członkostwo w ZI przysługuje jakieś wynagrodzenie? 16

1.2.c. Jak długo jest się członkiem ZI? 16

1.2.d. Czy można zrezygnować z członkostwa w ZI? 16

1.3. Skład ZI 17

1.3.a. Czy asystent rodziny może wchodzić w skład ZI? 17

1.3.b. Jeśli do ZI wpływa formularz NK-A, który dotyczy rodziny żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową, to czy konieczne jest powołanie do ZI przedstawiciela Żandarmerii Wojskowej? 17

1.3.c. Jakie obowiązki ma członek ZI? 17

1.3.d. Czy brak porozumienia pomiędzy prezesem sądu a wójtem gminy uniemożliwia powołanie do ZI kuratora sądowego? 19

1.3.e. Kto będzie organizował szkolenia dla członków ZI? 19

1.3.f. Czy członkowie ZI mogą brać udział w superwizji? 20

1.4. Przewodniczący ZI i inne osoby funkcyjne w ZI 20

1.4.a. Kto może zostać przewodniczącym ZI? 21

1.4.b. Na jak długo powoływany jest przewodniczący ZI? 21

1.4.c. Czy wójt, burmistrz lub prezydent miasta zatwierdza wybór przewodniczącego? 21

1.4.d. Jakie obowiązki ma przewodniczący ZI? 21

1.4.e. Czy przewodniczący ZI koordynuje pracę GDP? 22

1.5. Regulamin ZI	22
1.5.a. Czy regulamin powinien być załącznikiem do uchwały rady gminy w sprawie sposobu powoływania i odwoływania członków ZI?	22
1.5.b. Czy w regulaminie ZI można zapisać, że ZI zatwierdza zakończenie procedury „Niebieskie Karty”?	23
1.6. Zadania ZI.....	23
1.6.a. Jak zdobyć środki na działanie ZI?.....	28
1.6.b. Kto dysponuje środkami na działanie ZI?.....	28
1.7. Dokumentacja pracy ZI	29
1.7.a. Gdzie przechowywana jest dokumentacja pracy ZI?	30
1.7.b. Jak długo należy przechowywać dokumentację ZI i procedury NK?.....	30
1.8. Gminny program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej	30
1.8.a. Skąd pozyskiwać środki na realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ODP?.....	32
1.8.b. Kto może się ubiegać o środki z programu osłonowego?	32
1.8.c. Jak ustalać wysokość stawek w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej?	33
1.9. Gminny system przeciwdziałania przemocy domowej.....	33
1.9.a. Czy lokalny system tworzą tylko placówki i instytucje gminne?.....	34
1.9.b. Jak przeciwdziałać przemocy domowej w małych, wiejskich społecznościach, w których wszyscy się znają?	35
1.10. Monitoring realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej	35
1.10.a. Jak często należy monitorować realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej?	36
1.11. Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej na różnych szczeblach administracji samorządowej i rządowej	36
1.11.a. Kto na szczeblu centralnym jest odpowiedzialny za realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej?	37
1.11.b. Kto może kontrolować pracę ZI?.....	38

Część 2. Procedura „Niebieskie Karty” 40

JUSTYNA PODLEWSKA

2.1. Inicjowanie procedury „Niebieskie Karty”	40
2.1.a. Kiedy i kto wszczyna procedurę NK?	40
2.1.b. Czy psycholog pracujący w organizacji pozarządowej może wszcząć procedurę NK?	41
2.1.c. Co to jest zgłoszenie przemocy domowej do ZI?	42
2.1.d. Jak wypełnić formularz NK-A?	42
2.1.e. Jak wypełnić formularz NK-A w sytuacji, jeśli ODP jest osoba o specjalnych potrzebach?	43
2.1.f. Jak i kiedy wszcząć procedurę NK dla dziecka doznającego przemocy domowej?	43
2.1.g. Jaki jest cel przekazywania formularza NK-B?	44
2.1.h. Czy procedura NK jest jedynym sposobem reakcji na przemoc domową?	44
2.1.i. Czy wszczęcie procedury NK wymaga zgody OSP lub ODP?	45
2.2. Właściwość miejscowa do realizacji procedury NK	45
2.2.a. Kiedy gmina jest wyłączona z prowadzenia procedury NK?	46
2.2.b. Jak określić miejsce zamieszkania ODP?	47
2.3. Grupy Diagnostyczno-Pomocowe (GDP)	47
2.3.a. W jaki sposób powoływana jest GDP?	48
2.3.b. Kto wchodzi w skład GDP?	48
2.3.c. Czy członkowie GDP mają obowiązek się szkolić?	49
2.3.d. Czy za pracę w GDP otrzymuje się wynagrodzenie?	49
2.4. Współpraca w ramach realizacji procedury NK	49
2.4.a. Jakie zadania ma GDP?	50
2.4.b. Jak są realizowane zadania w GDP?	51
2.5. Współpraca z ODP	52
2.5.a. Jakie jest podstawowe zadanie w pracy z ODP?	52
2.5.b. Czy stawiennictwo ODP na spotkania GDP jest obowiązkowe?	53
2.5.c. Jak realizować działania, kiedy ODP jest osobą nieporadną ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny?	54
2.5.d. Jaka jest rola Policji w pracy z ODP?	54
2.6. Praca z OSP	55
2.6.a. Jak GDP oddziałuje na OSP?	56
2.6.b. Jak kierować OSP do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub w programach psychologiczno-terapeutycznych i egzekwować ten obowiązek?	56

2.6.c. Czy ODP lub OSP mogą nagrywać posiedzenie GDP?	58
2.7. Terminy w procedurze NK.....	58
2.8. Działania GDP	58
2.8.a. Czy w przypadku każdego formularza NK-A jest powoływana GDP?	58
2.8.b. Jakie działania GDP może podjąć na pierwszym posiedzeniu po otrzymaniu NK-A?	59
2.8.c. Jaka jest relacja GDP do ZI?	59
2.8.d. Czy na działania GDP można złożyć skargę?	60
2.8.e. Czy w procedurze NK ODP/OSP może reprezentować pełnomocnik (advokat / radca prawny)?	60
2.8.f. Na jakim etapie procedury NK GDP rozstrzyga o braku zasadności podejmowania działań?	61
2.8.g. Kto reprezentuje dziecko w procedurze NK?	61
2.8.h. Czy lekarz ma obowiązek przeprowadzić badanie lekarskie w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej i wydać zaświadczenie lekarskie?	62
2.9. Przetwarzanie danych osobowych i dokumentacja procedury NK.....	63
2.9.a. Jak prawidłowo przetwarzać dane osobowe w procedurze NK?	63
2.9.b. Czy istnieje prawna definicja dokumentacji NK?	64
2.9.c. Co wchodzi w skład dokumentacji NK?	64
2.9.d. Kto ma dostęp do dokumentacji NK?	65
2.9.e. Jakim zewnętrznym instytucjom jest przekazywana dokumentacja NK?	66
2.9.f. Jakie działania można realizować poprzez komunikację elektroniczną?	67
2.9.g. Jakie są obowiązki informacyjne w trakcie realizacji procedury NK?	68
2.10. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty”	69
2.10.a. Jakie warunki do zakończenia procedury wskazuje ustawodawca?	69
2.10.b. Kiedy zamykana jest procedura NK?	69
2.10.c. Co oznacza w praktyce przesłanka braku zasadności?	70
2.10.d. Czy można zamknąć procedurę, gdy nie wszyscy członkowie GDP są obecni na posiedzeniu?	70
2.10.e. Kiedy GDP odstępuje od działań?	71
2.11. Monitoring	71
2.11.a. Jak prowadzić monitoring?	71
2.11.b. Czy od monitoringu można odstąpić?	72

Część 3. Środki ochrony prawnej osoby doznającej przemocy domowej 73

GRZEGORZ WRONA

- 3.1. Środki izolacji osoby stosującej przemoc z ustawy o Policji..... 73**
 - 3.1.a. Kto i kiedy może zwrócić się do Policji o wydanie nakazu ochrony? 73
 - 3.1.b. Czy policyjny kwestionariusz szacowania ryzyka jest częścią dokumentacji procedury NK?..... 73
 - 3.1.c. Czy po wydaniu nakazu opuszczenia przez OSP miejsca zamieszkania należy zakończyć procedurę NK? 74
- 3.2. Sądowe nakazy ochrony 74**
 - 3.2.a. Czy można wydać nakaz opuszczenia mieszkania wobec OSP, jeżeli jest on wyłącznym właścicielem lokalu?..... 74
 - 3.2.b. Kto może złożyć wniosek o sądowy nakaz ochrony? 75
 - 3.2.c. Czy jeżeli po wydaniu nakazu ochrony OSP dobrowolnie nie opuści lokalu, konieczna jest egzekucja komornicza? 76
- 3.3. Ochrona dziecka w razie zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą domową..... 77**
 - 3.3.a. Czy w procedurze prowadzonej na podstawie art. 12a ustawy oppd zawsze musi uczestniczyć przedstawiciel ochrony zdrowia? 77
 - 3.3.b. Na kim spoczywa obowiązek przewiezienia dziecka? 77
- 3.4. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa79**
 - 3.4.a. Na kim ciąży obowiązek zawiadomienia? 79
 - 3.4.b. Czy jeżeli zawiadomienie zostało już złożone, to czy kolejne osoby dowiadujące się o przestępstwie są zwolnione z obowiązku zawiadamiania?.....80
 - 3.4.c. Czy o podejrzeniu popełnienia przestępstwa należy zawiadomić Policję czy prokuraturę?..... 80
 - 3.4.d. Czy członków GDP obowiązuje tajemnica zawodowa? 81
- 3.5. Zgłoszenie zagrożenia dobra dziecka do sądu opiekuńczego..... 82**
 - 3.5.a. Kiedy należy zawiadomić sąd opiekuńczy?82
 - 3.5.b. Czy sąd poinformuje zawiadamiającego o prowadzeniu sprawy?82
 - 3.5.c. Który sąd jest właściwy w sprawach dotyczących dzieci, jeżeli pomiędzy rodzicami toczy się sprawa o rozwód lub separację?..... 83
- 3.6. Zawiadomienie przewodniczącego zespołu ds. analizy zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu 83**
 - 3.6.a. O jakich zdarzeniach należy informować przewodniczącego? 83

3.6.b. Jakie wiadomości powinny być zawarte w zawiadomieniu?	84
3.6.c. W jakim terminie należy powiadomić przewodniczącego i na kim ciąży obowiązek zawiadamiania?	84
3.7. Wytyczne nr 2/2024 Prokuratora Generalnego w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej	85
3.7.a. W jakich sprawach można się zwracać do prokuratury w ramach przeciwdziałania przemocy domowej?	85
3.7.b. Czy do prokuratury należy przekazywać oryginały dokumentów?	86
3.8. Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z 5 lipca 2024 roku	86
3.8.a. Kto decyduje o częstotliwości wizyt składanych przez dzielnicowego w miejscu zamieszkania ODP i OSP?	86
3.8.b. Czy Policja powinna otrzymywać kopie NK-A w sprawach, w których nie wszczyła procedury NK?	87
3.8.c. Czy policjant z innej gminy niż właściwa do prowadzenia procedury NK może być członkiem GDP powołanej w tej gminie?	87

Wstęp

W lipcu 2025 roku minie dwadzieścia lat od uchwalenia ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Ten akt prawny był kilkakrotnie nowelizowany, jednak wskazać trzeba dwie duże zmiany, które były krokami milowymi w zakresie budowania systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Pierwsza nastąpiła w 2010 roku i spowodowała powołanie zespołów interdyscyplinarnych na szczeblu gminnym. Koncepcja pracy interdyscyplinarnej i wynikająca z niej konstrukcja procedury „Niebieskie Karty” spowodowały ujednoczenie praktyki w zakresie reakcji przedstawicieli poszczególnych służb na przemoc. Drugą dużą zmianą systemową była nowelizacja z 2023 roku – spowodowała ona konieczność powołania zespołów interdyscyplinarnych na nowo oraz rozbudowała konstrukcję środków chroniących osoby doznające przemocy domowej. Obecnie obowiązujące przepisy stanowią zatem sumę zmian i dorobku systemu z ostatnich dwudziestu lat. Skala zmian legislacyjnych spowodowała również szereg problemów interpretacyjnych i pierwotne założenie ustawodawcy, polegające na ujednoczeniu praktyki reakcji na przemoc, wymaga doprecyzowania.

Niniejszy poradnik jest propozycją ujednoczenia interpretacji przepisów w systemie przeciwdziałania przemocy domowej w taki sposób, aby praktyka z jednej strony skupiała się przede wszystkim na osobach doznających przemocy domowej i oddziaływaniach wobec osób stosujących przemoc, a z drugiej strony pozwalała spokojnie działać tym, którzy te przepisy stosują.

listopad 2024 roku

Słowniczek skrótów użytych w publikacji:

- CUS – Centrum Usług Społecznych
- DPS – Dom Pomocy Społecznej
- GDP – grupa diagnostyczno-pomocowa
- GKRPA – gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych
- k.k. – Kodeks karny
- nakaz ochrony – nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania i zakaz zbliżania się do miejsca zamieszkania, zakaz zbliżania się do osoby doznającej przemocy, zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy, zakaz przebywania w określonych miejscach, takich jak szkoła, inna placówka oświatowa, miejsce pracy lub inne miejsce, gdzie zwyczajowo przebywa osoba doznająca przemocy domowej.
- NK-A, NK-B, NK-C, NK-D – formularz „Niebieska Karta – A” itd.
- Nowelizacja z 2023 r. – Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535)
- OIK – Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- ODP – osoba doznająca przemocy domowej
- OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
- OSP – osoba stosująca przemoc domową
- PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
- pk-e, pp-t – programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową i programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową
- procedura NK – procedura „Niebieskie Karty”
- par. – paragraf
- ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
- Rozporządzenie – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870)
- ustawa oppd – Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 poz. 424 z późn. zm.)
- Wytyczne KGP – Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2024 r. w sprawie wykonywania przez policjantów niektórych czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz w związku z wydawaniem nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu (Dz. Urz. KGP z 2024 r. poz. 39)
- ZI – zespół interdyscyplinarny
- ŻW – Żandarmeria Wojskowa.

Spis aktów prawnych obowiązujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej

(Stan prawny na 1 listopada 2024)

1. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 37 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 30 kwietnia 2020 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 956).
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.).
6. Uchwała nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. z 2023 r. poz. 1232).
7. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 901 z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.).
10. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 725).
11. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 917).
12. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 145).
13. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1266 z późn. zm.).
14. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 1550 z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2119).
16. Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 959).

17. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej (Dz. U. poz. 1827).
18. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach (Dz. U. poz. 1158).
19. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej (Dz. U. poz. 1165).
20. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. poz. 1870).
21. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 sierpnia 2023 r. w sprawie określenia wzoru i sposobu udostępniania urzędowego formularza wniosku o zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub o wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, lub zakazu zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej, lub zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej, lub zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie (Dz. U. poz. 1576).
22. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz.U. poz. 1163).
23. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz.U. poz. 1166).
24. Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. (Dz. Urz. KGP z 2020 r. poz. 63).
25. Wytyczne ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego z dnia 30 października 2023 roku do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania

przemocy domowej, w tym obowiązkowych szkoleń dla członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.) , [online] <https://www.gov.pl/web/rodzina/wytyczne-do-prowadzenia-szkolen-w-zakresie-przeciwdzialania-przemocy-domowej> [dostęp: 1.11.2024].

- 26.** Wytyczne Prokuratora Generalnego w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej z dnia 9 sierpnia 2024 r. [online] <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/wytyczne-prokuratora-generalnego-w-sprawie-zasad-postepowania-powszechnych-jednostek-organizacyjnych-prokuratury-w-zakresie-przeciwdzialania-przemocy-domowej> [dostęp: 12.11.2024].
- 27.** Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 961 z późn. zm.).
- 28.** Polska Deklaracja w sprawie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie proklamowana w 1995 r., [online] <https://www.niebieskalinia.pl/aktualnosci/archiwum/polska-deklaracja-w-sprawie-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie> [dostęp: 12.11.2024].
- 29.** Dyrektywa Parlamentu i Rady UE 2024/1385 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Dz.U.U.E.L.2024.1385).

Część 1

Zespół interdyscyplinarny i polityka lokalna w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

RENATA DURDA

1.1. Zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej

Zgodnie z art. 9a ustawy oppd zespół interdyscyplinarny tworzą osoby reprezentujące różne podmioty, które na terenie danej gminy powinny być zaangażowane w: realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej, ochronę osób doznających przemocy domowej, oddziaływania wobec osób stosujących przemoc oraz profilaktykę przemocy. Ważne, aby członkowie ZI byli osobami mającymi wpływ na działanie swoich podmiotów w tym zakresie. Przykładowo, reprezentantem Policji może być Naczelnik Wydziału Prewencji albo Kierownik Rewiru Dzielnicowych, ale raczej nie „szeregowy” dzielnicowy, który wchodzi w skład GDP w procedurze NK. Wyraźnie mówią o tym także Wytyczne KGP¹: „§ 9. 1. W pracach zespołu interdyscyplinarnego udział bierze osoba nadzorująca i koordynująca w jednostce organizacyjnej Policji czynności realizowane przez policjantów w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej lub inny policjant wyznaczony przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji lub upoważnioną przez niego osobę”.

Kuratorską służbę sądową może reprezentować kierownik zespołu kuratorskiej służby sądowej lub kurator zawodowy (z pionu rodzinnego lub karnego), ale raczej nie kurator społeczny, który ma wiedzę tylko o konkretnych dozorowanych lub nadzorowanych. Zadaniem ZI nie jest bowiem rozwiązywanie problemu przemocy domowej w konkretnych rodzinach, ale kształtowanie lokalnych działań w tym zakresie tak, aby zmniejszyć skalę problemu przemocy domowej na terenie gminy, wzmocnić ochronę ODP i zakres oddziaływań wobec OSP, a także wzmacniać kompetencje osób zajmujących się problemem przemocy domowej na danym terenie. Innymi słowy – jak najlepiej i najskuteczniej realizować zadania wynikające z gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej (art. 9b ust. 1 ustawy oppd).

1 Patrz: „Słowniczek użytych w publikacji skrótów”

1.1.a. Czy ZI to organ administracji publicznej?

ZI nie jest organem administracji publicznej (ani państwowej, ani samorządowej). Jest ciałem pomocniczym i doradczym dla organu gminy, którym jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta.

1.1.b. Gdzie mieści się siedziba ZI?

Obsługę organizacyjno-techniczną i finansową zapewnia OPS/CUS. W praktyce oznacza to, że na adres właściwego OPS/CUS należy kierować korespondencję do ZI (warto zaznaczyć, że adresatem jest ZI, wtedy korespondencja nie zostanie otworzona w sekretariacie ogólnym OPS/CUS). Także OPS/CUS jest administratorem danych osobowych gromadzonych przez ZI, w szczególności w ramach prowadzonej procedury NK. Inspektor ochrony danych osobowych wskazany przez OPS/CUS określi zasady dostępu do zgromadzonych danych oraz sposób ich przechowywania i przetwarzania.

1.1.c. Do kogo można wnosić skargi na działanie ZI lub członka ZI?

Skargi na działalność ZI lub członka ZI można wnosić do organu, który powołał ZI, czyli do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Ten organ ma obowiązek skargę rozpoznać w trybie kodeksu postępowania administracyjnego, czyli w ciągu miesiąca. Uprawnienie do wniesienia skargi mają tylko osoby objęte procedurą NK (art. 9a ust. 7h ustawy oppd).

1.2. Członkowie i członkinie ZI

Członków/członkinie ZI powołuje wójt, burmistrz lub prezydent miasta (art. 9a ust. 2 ustawy oppd). Ustawodawca wprawdzie konsekwentnie stosuje formę męską, nazywając role w ZI i GDP (członek, przewodniczący, zastępca, pracownik, funkcjonariusz itd.), ale w praktyce problematyką przeciwdziałania przemocy domowej w Polsce zazwyczaj zajmują się kobiety. Jak wynika z list osób uczestniczących w szkoleniach i konferencjach, oraz adresów osób przewodniczących ZI, przeważająca większość tych osób jest płci żeńskiej. Dlatego też stosując w tej publikacji formy męskie (zgodność z obowiązującym prawem), nie zapominamy o tym, że osobami pełniącymi te funkcje i realizującymi te obowiązki będą/są zapewne kobiety.

1.2.a. Do kogo się zgłosić, aby zostać członkiem ZI?

Kandydaturę osoby, która chce wejść w skład ZI, zgłasza podmiot, który będzie przez tę osobę reprezentowany w ZI, na ręce wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Innymi słowy – nie ma możliwości, aby członkiem ZI została osoba, która reprezentuje samą siebie.

1.2.b. Czy za członkostwo w ZI przysługuje jakieś wynagrodzenie?

Zgodnie z art. 9a ust. 13 ustawy oppd członkowie ZI wykonują swoje zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych. Nie przysługuje im zatem dodatkowe wynagrodzenie. Dyskusje o wynagradzaniu członków ZI toczą się od 2010 roku i nie doprowadziły do zmiany przepisów. Wiele argumentów przemawia za pozostawieniem dotychczasowego rozwiązania – godziny spotkań ZI tożsame są z czasem pracy członków, tak jak kompetencje i uprawnienia, które członkowie ZI wnoszą. Rekomenduje się, aby pracodawcy, którzy delegują swego pracownika do ZI, doceniali to w ramach oceny pracownika, a wójt, burmistrz lub prezydent miasta okazywali uznanie dla pracy w ZI w miarę swoich kompetencji (listy pochwalne na ręce pracodawcy, dofinansowanie do szkoleń i spotkań ZI itd.).

Zgodnie ze stanowiskiem Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w przypadku osób reprezentujących gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych ich udział w posiedzeniach ZI i GDP nie jest traktowany jako wykonywanie zadań w ramach obowiązków służbowych ani zawodowych. Ta aktywność może być jednym z elementów działań w ramach członkostwa w GKRPA, które są objęte dietą, która wynika z art. 4¹ ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

1.2.c. Jak długo jest się członkiem ZI?

Ustawodawca nie określił, na jak długo są powoływani członkowie ZI. Członkostwo wygasa dopiero z chwilą odwołania, czyli zarządzeniem wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

1.2.d. Czy można zrezygnować z członkostwa w ZI?

Sposób odwoływania członków ZI określa uchwała rady gminy (art. 9a ust. 15 ustawy oppd). Najczęstszym powodem ustania członkostwa w ZI jest zmiana miejsca pracy lub ustanie pracy w podmiocie, który się reprezentowało (np. psycholog szkolny rezygnuje z pracy w szkole i otwiera prywatny gabinet lub odchodzi na emeryturę). Organizacyjnie dzieje się to najczęściej poprzez: umotywowany wniosek samego zainteresowanego lub umotywowany wniosek osoby kierującej podmiotem, którego członek ZI jest przedstawicielem, lub umotywowany wniosek przewodniczącego ZI składany na ręce wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. W to miejsce najczęściej powoływana jest inna osoba, która będzie reprezentować dany podmiot/organizację.

Jeśli przyczyny rezygnacji są osobiste, rezygnacja powinna być złożona na piśmie i uzasadniona, a uprzednio uzgodniona z podmiotem, który tę osobę rekomendował do prac z ZI.

1.3. Skład ZI

W skład ZI (art. 9a ust. 3, 3a, 4, 5 ustawy oppd) wchodzi osoby reprezentujące następujące podmioty:

1. jednostki organizacyjne pomocy społecznej (OPS, CUS, DPS, PCPR, ROPS, OIK, ośrodki wsparcia, placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego);
2. gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych;
3. Policję;
4. oświatę (przedszkola, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe);
5. ochronę zdrowia (zarówno publiczną, jak i niepubliczną);
6. kuratorską służbę sądową (kuratorzy ds. karnych, kuratorzy ds. rodzinnych);
7. organizacje pozarządowe (mające w zakresie działalności obszary związane z przeciwdziałaniem przemocy).

W skład ZI mogą wchodzić także osoby reprezentujące:

1. Żandarmerię Wojskową (jeżeli ŻW złoży taki wniosek do wójta, burmistrza albo prezydenta miasta);
2. prokuraturę;
3. inne podmioty działające na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej (np. przedstawiciele związków wyznaniowych).

ZI składa się z siedmiu lub więcej osób (nawet do kilkunastu).

1.3.a. Czy asystent rodziny może wchodzić w skład ZI?

Asystent rodziny może wchodzić w skład ZI. Zwykle reprezentuje jednostkę organizacyjną pomocy społecznej. Zaleca się jednak, aby nie był jedynym reprezentantem pomocy społecznej w ZI.

1.3.b. Jeśli do ZI wpływa formularz NK-A, który dotyczy rodziny żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową, to czy konieczne jest powołanie do ZI przedstawiciela Żandarmerii Wojskowej?

Nie. Przedstawiciela ŻW można powołać do GDP (jeśli żołnierz jest wskazany jako OSP). Nie wymaga to członkostwa przedstawiciela ŻW w ZI.

1.3.c. Jakie obowiązki ma członek ZI?

Powołanie do ZI oznacza możliwość współdecydowania o lokalnym systemie przeciwdziałania przemocy domowej. Zespół m.in. opracowuje gminny program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy, rekomenduje wydatkowanie środków na zadania wynikające z programu, monitoruje jego realizację, nadzoruje realizację procedury NK. Zadania ZI mają charakter strategiczny i ekspercki. I choć

ustawodawca nie zapisał tego wprost, bycie członkiem ZI oznacza konieczność posiadania kompetencji w tym zakresie, a więc niezbędnej wiedzy o zjawisku przemocy domowej i przydatnych przepisach prawa. Dlatego po powołaniu do ZI w ciągu 12 miesięcy należy wziąć udział w 24-godzinym szkoleniu, które organizuje samorząd województwa (art. 9a ust. 5a ustawy oppd). Dla wielu osób to szkolenie obejmujące podstawowe wiadomości jest dopiero początkiem podnoszenia kompetencji. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej rekomenduje dla członków ZI i GDP szkolenia o szerszym zakresie, w formule warsztatowej, trwające minimum 100 godzin, systematyczne superwizje i wreszcie uzyskanie certyfikatu specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej².

Głównym obowiązkiem formalnym członków ZI jest obecność na posiedzeniach ZI, które odbywają się według potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na dwa miesiące (art. 9a ust. 7 ustawy oppd). Nieobecność na spotkaniach ZI trzeba usprawiedliwiać na ręce przewodniczącego ZI lub w sposób, który określa szczegółowo regulamin ZI.

² Program potwierdzania kwalifikacji w tym zakresie jest opisany w: <https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2023/09/Program-potwierdzania-kwalifikacji-osob-pracujacych-w-obszarze-przeciwdzialania-przemocy-domowej.pdf>

Praca w ramach ZI w uzasadnionych przypadkach może odbywać się zdalnie (art. 9a ust. 7c ustawy oppd).

Ważnym obowiązkiem (można rzec: fundamentalnym) jest zachowanie poufności danych osobowych i spraw indywidualnych osób, o których na posiedzeniach ZI będą się toczyć rozmowy. Obowiązek ten rozciąga się także na okres po ustaniu członkostwa w ZI (art. 9c ust. 2 ustawy oppd).

1.3.d. Czy brak porozumienia pomiędzy prezesem sądu a wójtem gminy uniemożliwia powołanie do ZI kuratora sądowego?

Zgodnie z art. 9a ust. 8 ustawy oppd wójt, burmistrz lub prezydent miasta zawiera porozumienia z podmiotami, których przedstawiciele powołuje następnie do ZI. Ustawodawca jednak z konieczności zawierania porozumień wyłączył kuratorów sądowych, co oznacza, że nie ma konieczności (choć jest taka możliwość) podpisywania wspomnianych porozumień. Porozumienia określają w szczególności sposób i formę wymiany informacji, a także kwestie dotyczące uczestnictwa członków GDP w posiedzeniach i pracach tych grup. Sądy mają swoje osobne unormowania dotyczące współpracy z samorządem, czyli art. 11 pkt 3 Ustawy o kuratorach sądowych, zgodnie z którym zawodowy kurator sądowy zobowiązany jest do: „współpracy z właściwym samorządem i organizacjami społecznymi, które statutowo zajmują się opieką, wychowaniem, resocjalizacją, leczeniem i świadczeniem pomocy społecznej w środowisku otwartym”.

1.3.e. Kto będzie organizował szkolenia dla członków ZI?

Każda osoba powołana do ZI powinna w ciągu 12 miesięcy od powołania przejść obowiązkowe szkolenie realizowane przez samorząd województwa, czyli w praktyce ROPS. Szkolenie obejmuje minimum 24 godziny dydaktyczne. Co do czasu szkolenia oraz jego zawartości samorzady kierują się wytycznymi ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego z dnia 30 października 2023 r. do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym obowiązkowych szkoleń dla członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych³ (art. 8 pkt 5 ustawy oppd).

3 Wytyczne ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego z dnia 30 października 2023 roku do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w tym obowiązkowych szkoleń dla członków zespołu interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych na podstawie art. 8 pkt 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.), [online] <https://www.gov.pl/web/rodzina/wytyczne-do-prowadzenia-szkolen-w-zakresie-przeciwdzialania-przemocy-domowej> [dostęp: 1.11.2024].

Szkolenie jest bezpłatne dla uczestników.

W praktyce wiele województw w 2024 r. prowadzi to szkolenie w formie zdalnej lub mieszanej (np. 16 godzin wykładowych zdalnie, a 8 – stacjonarnie). Szkolenie jest prowadzone w trybie ciągłym ze względu na rotację osób w ZI.

Niezależnie od ww. szkolenia rekomenduje się organizację dodatkowych szkoleń dla członków ZI i GDP na terenie gminy/powiatu. Ważne jest, aby członkowie ZI w trakcie szkoleń: mieli możliwość omawiania spraw trudnych występujących na ich terenie (w formie superwizji), przyglądali się specyfice problemu przemocy domowej, z którą mają do czynienia, diagnozowali braki lub słabe strony ich lokalnego systemu wsparcia dla ODP i OSP, wspólnie szukali rozwiązań, a także wzmacniali się informacjami o tym, co im się udało i co robią dobrze. Wspólne szkolenia mają nie tylko walor integracyjny, ale także korygujący postawy, które mogą przeszkadzać w skutecznym pomaganiu ODP i OSP.

1.3.f. **Czy członkowie ZI mogą brać udział w superwizji?**

Superwizja jest formą doskonalenia zawodowego przewidzianą dla osób już pracujących w zawodzie i potrzebujących doskonalić swoje kompetencje i umiejętności. Służy także profilaktyce wypalenia zawodowego. W obszarze przeciwdziałania przemocy domowej z superwizji korzystać powinni w pierwszej kolejności członkowie GDP, którzy pracują bezpośrednio z konkretnymi osobami objętymi procedurą NK, osoby wspierające ODP oraz realizatorzy programów oddziaływań wobec OSP. Ale członkowie ZI także powinni korzystać z superwizji. Pozwoli im to uaktualniać swoją wiedzę w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, nowych rozwiązań prawnych i systemowych. Tworząc lokalną politykę wobec problemu przemocy domowej, stykając się z trudnymi zdarzeniami/przypadkami na terenie gminy, rozpatrują skargi na działania GDP, monitorują realizację procedury NK, kierują OSP na pk-e lub pp-t, czy wreszcie borykają się z konfliktami wśród współpracowników i próbą pogodzenia interesów wielu instytucji. Superwizja może pomóc efektywniej realizować ciężące na nich zadania, a także poprawić jakość i komfort współpracy. Rekomendacje do superwizji oraz listę certyfikowanych superwizorów w tym zakresie można znaleźć na stronie www.superwizorzy.eu.

1.4. **Przewodniczący ZI i inne osoby funkcyjne w ZI**

Przewodniczącego ZI wybierają członkowie ZI na pierwszym posiedzeniu (art. 9a ust. 6 ustawy oppd). Zgodnie z art. 9a ust. 6a zespół wybiera także zastępcę przewodniczącego. Zgodnie z regulaminami wielu ZI wybierane są także inne osoby

posiadające określony zakres zadań, np. sekretarz ZI, koordynator ds. organizacji grup diagnostyczno-pomocowych itp. Warto pamiętać, że osoby te muszą być formalnie członkami ZI. Nie może to być np. osoba obsługująca korespondencję przychodzącą do OPS, niebędąca członkiem ZI.

1.4.a. Kto może zostać przewodniczącym ZI?

Przewodniczącym ZI może zostać każda osoba powołana w skład ZI. Praktyka pokazuje, że najbardziej optymalnym rozwiązaniem jest, gdy przewodniczącym jest osoba mająca na co dzień dostęp do korespondencji i dokumentów pozostających w siedzibie OPS/CUS. Ważne, aby była to osoba dobrze zorganizowana, umiejąca zarządzać zespołem. Istotną cechą przewodniczącego powinny być także dobre kompetencje komunikacyjne, co pozwoli uniknąć napięć w ramach ZI. Rola lidera ZI wymaga także wiedzy i kompetencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, warto więc wspomóc przewodniczącego ZI w uzyskaniu certyfikatu specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (patrz przypis 2 strona 18).

1.4.b. Na jak długo powoływany jest przewodniczący ZI?

Długość kadencji przewodniczącego powinien określić regulamin ZI. Jeśli regulamin nie określi długości kadencji osoba wybrana na przewodniczącego ZI pełni tę funkcję aż do odwołania lub rezygnacji z niej. Dobrze, aby zmiany na tym stanowisku nie odbywały się zbyt często, gdyż może to powodować trudności organizacyjne w pracy ZI i terminowości procedury NK.

1.4.c. Czy wójt, burmistrz lub prezydent miasta zatwierdza wybór przewodniczącego?

Nie, wójt, burmistrz czy prezydent miasta nie ma takich kompetencji. Przepisy ustawy oppd wskazują wprost, że przewodniczący ZI jest wybierany na pierwszym posiedzeniu zespołu spośród jego członków.

1.4.d. Jakie obowiązki ma przewodniczący ZI?

Ustawa oppd bardzo ogólnie określa zadania przewodniczącego ZI w art. 9a ust. 7i. Przewodniczący ZI:

- kieruje pracami ZI;
- organizuje pracę ZI;
- reprezentuje ZI na zewnątrz.

Dlatego rekomenduje się, aby dookreślić zadania przewodniczącego ZI w regulaminie. Przegląd innych artykułów ustawy oppd wskazuje przewodniczącego przy takich

zadaniach jak zwoływanie posiedzeń ZI (art. 9a ust. 7a) czy nadzorowanie obecności na posiedzeniach ZI (art. 9a ust. 7e–7g).

W praktyce wielu przewodniczących ZI wykonuje jednoosobowo szereg zadań będących w uprawnieniach/zadaniach ZI, m.in.: powołuje GDP (na mocy upoważnień udzielonych przez pozostałych członków ZI oraz zapisów regulaminu ZI); monitoruje informacje o przebiegu i zamknięciu procedury NK; kieruje korespondencją w sprawie udziału w pk-e lub pp-t do starostwa i do osób objętych tymi programami; kieruje korespondencją do innych podmiotów w sprawach dotyczących rodzin objętych procedurą NK (do sądu, Policji, prokuratury, koordynatora pieczy zastępczej przy PCPR itd.). Tak więc w wielu przypadkach powierzenie zadań innym osobom w zespole jest uzasadnione podziałem zadań i obowiązków. W sposób oczywisty czynności te podczas nieobecności przewodniczącego (lub z tytułu powierzenia ich przez przewodniczącego) wykonuje zastępca.

1.4.e. **Czy przewodniczący ZI koordynuje pracę GDP?**

GDP są samodzielne. Przewodniczący może mieć głos doradczy i podejmować działania na wniosek członków GDP – np. poszerzać/uzupełniać skład GDP, kierować do sądu wnioski o ukaranie OSP zgodnie z kodeksem wykroczeń itd. Nie może jednak zarządzać pracami GDP.

1.5. **Regulamin ZI**

Pierwszym dokumentem, który powinien opracować i przyjąć ZI, jest regulamin, który określi szczegółowe warunki funkcjonowania ZI oraz tryb i sposób powoływania GDP. Regulamin jest wewnętrznym dokumentem ZI i może być zmieniany na wniosek każdego z członków ZI po uzyskaniu wymaganej w regulaminie większości głosów. Rada gminy ani wójt, burmistrz czy prezydent miasta nie mają wpływu na zawartość regulaminu. Dokument jest ważny nie tylko dla spójności harmonii działania ZI, ale także jako wytyczna dla członków GDP. Stanowi także podstawę do rozpatrywania ewentualnych skarg na członków GDP.

1.5.a. **Czy regulamin powinien być załącznikiem do uchwały rady gminy w sprawie sposobu powoływania i odwoływania członków ZI?**

Nie. Regulamin to wewnętrzny dokument ZI.

1.5.b. Czy w regulaminie ZI można zapisać, że ZI zatwierdza zakończenie procedury „Niebieskie Karty”?

Decyzję o zakończeniu procedury NK podejmują członkowie GDP. ZI może mieć w tej sprawie głos doradczy, zwłaszcza w trudnych, spornych sprawach, jednak nie decyduje o tym i taki zapis nie może się znaleźć w regulaminie ZI.

1.6. Zadania ZI

Zadaniem członków ZI jest tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, które na terenie gminy te zadania realizują (i które sami reprezentują).

Według art. 9b ust. 2 ustawy oppd do zadań tych należą w szczególności:

1. diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;

Dobra diagnoza oznacza, że ZI zna nie tylko skalę ujawnionych przypadków przemocy (liczba wszczętych i prowadzonych procedur NK, liczba zawiadomień na Policji lub w prokuraturze, liczba wyroków skazujących z art. 207 Kodeksu karnego lub innych przestępstw przeciwko osobom najbliższym itd.), ale także tzw. ciemną liczbą, czyli skalę przemocy nieujawnionej w statystykach różnych instytucji, ale zgłaszanej w anonimowych badaniach. Pozwoli to określić skalę potrzebnych działań profilaktycznych i pomocowych oraz lepiej zaplanować budowanie lokalnych zasobów (może się okazać, że należy zainwestować w szkolenie terapeutów pracujących z młodzieżą lub asystentów osób starszych itp.). Diagnozę można przeprowadzić w ramach własnych zasobów lub zlecić ją profesjonalnej firmie badającej zjawiska społeczne. Trzeba na to zaplanować środki finansowe w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej lub zabiegać o zrobienie szerszych badań na poziomie powiatu lub województwa (z wyniku których skorzysta ZI). Diagnozę należy powtarzać co kilka lat, aby śledzić, czy podejmowane działania przynoszą oczekiwane zmiany.

2. inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;

Podobnie jak w przypadku diagnozy – można te działania przeprowadzić samodzielnie lub finansować ich realizację przez inne podmioty. Należy wziąć pod uwagę, jakich informacji potrzebują mieszkańcy danej gminy (np. Jak rozpoznać przemoc? Gdzie można szukać pomocy? Co to jest procedura NK? Jakie środki prawne mogą zapewnić ochronę ODP?). Im więcej osób będzie miało rzetelną wiedzę o przemocy, tym lepszych sojuszników będziemy mieć w rozwiązywaniu tego problemu.

Profilaktyka kierowana do dzieci (już w przedszkolach) i młodzieży (zwłaszcza nastolatków wchodzących w pierwsze relacje intymne) umożliwi zmniejszenie skali przemocy domowej w przyszłości. Profilaktyka jest bardzo ważnym, choć wciąż zaniechanym, obszarem przeciwdziałania przemocy domowej. Sojusznikiem w tych działaniach są wszystkie placówki oświatowo-wychowawcze. Świadomość potrzeby tych działań wzrosła, zwłaszcza po wejściu w życie „Standardów Ochrony Małoletnich”⁴.

3. inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;

W tym zadaniu mieści się wszystko, co można nazwać rozwojem lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Członkowie ZI powinni wiedzieć, czy oferta pomocy dla ODP na terenie gminy jest wystarczająca (czy jest dostępne wszystko, o czym mówi art. 3 ustawy oppd, czyli: poradnictwo

4 Ministerstwo Sprawiedliwości, *Standardy ochrony dzieci – wytyczne*, [online] <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/standardy-ochrony-maloletnich---wytyczne> [dostęp: 25.09.2024].

medyczne, psychologiczne, prawne, socjalne, zawodowe i rodzinne, interwencja kryzysowa, badania lekarskie i wydanie zaświadczenia lekarskiego⁵, bezpieczne miejsce schronienia itd.), czy oferta jest dostosowana do potrzeb różnych grup (dzieci, osób starszych, osób z niepełnosprawnością itd.). W przypadku OSP będzie chodzić głównie o dostęp do programów korekcyjno-edukacyjnych i programów psychologiczno-terapeutycznych, ale należy być uważnym także na inne potrzeby, które mogą powstrzymać te osoby przed udziałem w programie (może być potrzebny np. dostęp do terapii uzależnień, do konsultacji psychiatrycznych itd.).

4. opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;

Program powstaje raz na kilka lat (zwykle od 3 do 7 lat), ale coroczny monitoring programu potrzebny jest, by mieć wgląd w realizację celów programu oraz do przygotowywania sprawozdań dla rady gminy oraz sprawozdań wymaganych do krajowego systemu monitorowania realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030.

Samorządy gminne mają obowiązek realizacji programów od 2010 r. – w wielu gminach obecnie jest realizowany czwarty lub piąty program. Praktyka więc jest, choć w niektórych przypadkach wymagająca zmian. Np. częstą praktyką było przygotowywanie projektu programu przez jedną osobę, która była w gminie odpowiedzialna za opracowywanie programów społecznych lub została wskazana przez wójta, burmistrza czy prezydenta miasta. Obecnie zadaniem członków ZI jest omówić ten projekt, sprawdzić, czy są w nim uwzględnione wszystkie obszary wskazane do realizacji w najbliższych latach, oraz zaproponować wskaźniki realizacji, które są SMART⁶, czyli zarówno mierzalne, jak

5 Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej.

6 SMART (akronim od ang. *Specific, Measurable, Assignable, Realistic, Time-related*, dosł. sprytny) – koncepcja formułowania celów w dziedzinie planowania będąca zbiorem pięciu postulatów dotyczących cech, którymi powinien się charakteryzować poprawnie sformułowany cel. Zgodnie z ww. akronimem sformułowany cel powinien być:

- konkretny (ang. *Specific*) – wskazywać konkretny obszar wymagający poprawy;
- mierzalny (ang. *Measurable*) – sformułowany tak, by można było liczbowo wyrazić stopień jego realizacji lub przynajmniej umożliwić jednoznaczną jego „sprawdzalność”;
- przypisany do kogoś (ang. *Assignable*) – wskazywać, kto jest odpowiedzialny za jego realizację;
- realistyczny (ang. *Realistic*) – możliwy do osiągnięcia przy dostępnych zasobach;
- określony w czasie (ang. *Time-related*) – wskazywać, kiedy może zostać osiągnięty.

i realne. Warto też sprawdzić, czy gminny program jest kompatybilny z programem powiatowym, wojewódzkim i rządowym (obecny Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej obejmuje perspektywę lat 2024–2030).

5. rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;

To zadanie należy realizować w trybie ciągłym. Zwykle oznacza to opracowanie i wydrukowanie ulotek, wizytówek czy broszur z lokalnymi adresami, gdzie można otrzymać pomoc. Do promocji oferty tych miejsc można wykorzystywać lokalne media, tablice informacyjne w instytucjach, strony internetowe instytucji i organizacji pozarządowych, media społecznościowe.

6. powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;

Powoływanie GDP i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań w praktyce spoczywa na przewodniczącym ZI lub zastępcy przewodniczącego ZI (bądź innych funkcyjnych osobach, jeśli ZI takie wybrał, takich jak „koordynator GDP” czy „sekretarz ZI”) na mocy pełnomocnictw udzielonych przez pozostałych członków ZI (zgodnie z art. 95 kodeks cywilny). GDP musi zostać powołana w ciągu trzech dni roboczych od dnia wpłynięcia do ZI formularza „Niebieska Karta-A” lub zgłoszenia o przemocy, a zwołanie ZI w tak krótkim terminie często jest niemożliwe. Zwykle też jest niezasadne, bo podstawowy skład osobowy GDP wynika z logiki sytuacji – będą to dzielnicowy i pracownik socjalny pracujący w rejonie miejsca zamieszkania danej rodziny. Jeśli GDP jest wzbogacona o pedagoga ze szkoły/przedszkola, do których uczęszczają dzieci, to także nie ma konieczności organizowania wokół tego faktu burzy mózgów całego zespołu. Bieżące monitorowanie działań GDP zwykle dzieje się w siedzibie ZI (czyli w większości przypadków w siedzibie OPS/CUS), gdzie spływa korespondencja w danej sprawie, odbywają się spotkania GDP, przechowywana jest dokumentacja itd. Natomiast ZI w trakcie posiedzeń powinien aktualizować swoją wiedzę o tym, co „w terenie” się dzieje oraz na jakie trudności napotykają członkowie GDP w trakcie realizacji procedury.

Do zadania tego można byliby przypisać także wyrażanie zgody w kwestiach dostępu do dokumentacji wytwarzanej i gromadzonej w ramach realizacji procedury NK. Zgodnie bowiem z par. 14 ust. 2 rozporządzenia RM ODP i OSP przysługuje dostęp do dokumentacji wytworzonej w ramach realizowanej procedury w zakresie ich dotyczącym, po uzyskaniu zgody ZI. W praktyce dostęp ten jest szczegółowo określony w art. 9c ustawy oppd, więc zgoda ZI ma charakter formalny i sprowadza

się do ustalenia, czy wnioskodawca jest osobą uprawnioną do zapoznania się z dokumentacją i w jakim zakresie.

7. monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;

Monitorowanie oznacza śledzenie statystyk „Niebieskich Kart” na bieżąco, czyli co dwa miesiące (np. ile nowych „Niebieskich Kart” wpłynęło do ZI, ile procedur GDP zostało zakończonych, ile procedur po zakończeniu jest w monitoringu, w ilu sprawach OSP została skierowana do udziału w pk-e lub pp-t, ile wydano nakazów opuszczenia lokalu przez sprawcę przemocy itd.). Może też mieć wymiar jakościowy, czyli członkowie ZI mogą służyć wsparciem członkom GDP w sytuacjach szczególnie trudnych lub niejednoznacznych, zwłaszcza gdy członkowie GDP (a często będą to zaledwie dwie osoby) nie mogą wypracować jednogłośniejszej decyzji. Warto pamiętać, że choć ustawodawca nie jest tu precyzyjny (wciąż brak jednoznaczności, czy monitoring jest częścią procedury NK, czy osobnym działaniem po zakończeniu procedury), to długotrwałość monitoringu i jego obligatoryjność skłania do uznania, że w zadaniu „monitorowanie procedury” mieści się także kontrolowanie monitoringu prowadzonych zgodnie z art. 9h ust. 2 ustawy oppd.

8. przekazywanie informacji, o której mowa w art. 9e ust. 3 ustawy oppd, oraz dokumentacji, o której mowa w art. 9c ust. 5a ustawy oppd;

Art. 9e ust. 3 ustawy oppd mówi o przypadkach, gdy z powodu zmiany miejsca zamieszkania osoby, w stosunku do której są realizowane działania w ramach procedury „Niebieskie Karty”, trzeba poinformować ZI nowego miejsca zamieszkania tej osoby. Art. 9c ust. 5a mówi, że na wniosek ZI obecnego miejsca zamieszkania tej osoby, należy przekazać nowemu ZI dokumentację wytworzoną w trakcie procedury „Niebieskie Karty”. W praktyce czynności te wykonuje przewodniczący ZI, zastępca lub osoba wskazana do obsługi administracyjnej ZI, a nie cały zespół.

9. kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w pk-e lub pp-t;

W praktyce oznacza to, że jeśli członkom GDP nie uda się zmotywować osoby wskazanej w procedurze NK jako OSP do dobrowolnej decyzji o wzięciu udziału w programie, do pracy powinni włączyć się członkowie ZI. Można zaprosić/wezwać OSP na posiedzenie ZI i poinformować o konieczności zaprzestania stosowania przemocy, w czym może pomóc udział w proponowanym programie. W trakcie tego spotkania jest wręczane pouczenie o obowiązkach spoczywających na tej osobie (zgodnie z art. 4 ustawy oppd) oraz skierowanie do udziału w programie (za pokwitowaniem odbioru). Praktyka pokazuje, że niektóre ZI decydują się na wysłanie skierowania pocztą (za potwierdzeniem odbioru), jednak należy pamiętać, że realizacja celu, jakim jest wywieranie wpływu na OSP, wymaga osobistego

kontaktu i wzbudzenia poczucia, że wiele osób jest zaangażowanych w tę sprawę i że te osoby są jednomyślnie co do konieczności uczestniczenia danej osoby w programie. Oddziaływanie grupowe podczas bezpośredniej rozmowy wywiera na człowieka dużo większy wpływ niż przesyłka pocztowa. Dzięki takiemu działaniu ZI podnosi również swoje kompetencje w zakresie pierwszego kontaktu z OSP oraz ma możliwość poczucia mocy pracy zespołowej. Przy wykonywaniu tego zadania warto jednak pamiętać, że ZI to nie sąd, a celem spotkania z OSP jest przekonanie tej osoby do wartości, jaką będzie zmiana zachowań i relacji w rodzinie, na co szanse daje udział w programie. Duch tego spotkania powinien być stanowczy, ale przyjazny, bo tylko w bezpiecznej i życzliwej atmosferze ludzie mają gotowość do zmian. Nie akceptując zachowań, można akceptować człowieka. Sposób postępowania przy kierowaniu OSP do pk-e lub pp-t warto opisać w regulaminie ZI.

10. składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119).

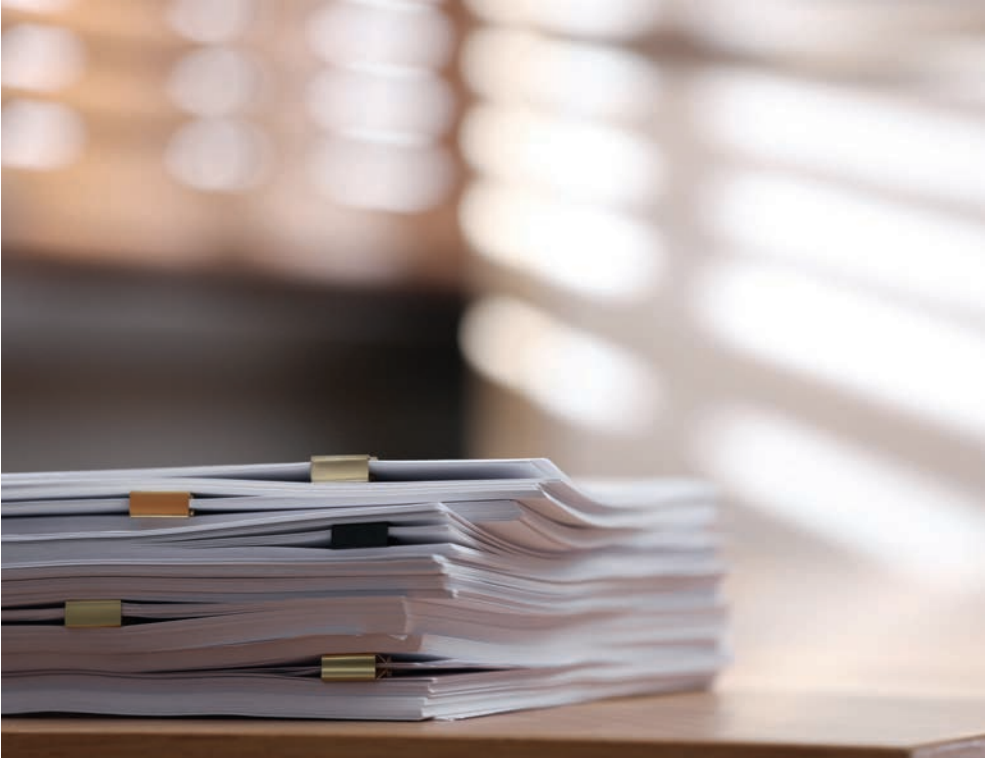
To zadanie przypisane jest ZI, ale trudno jest wykonywać je zespołowo. W praktyce zawiadomienie to składa (i podpisuje) przewodniczący ZI. Czynność ta technicznie jest zbliżona do opisanego w art. 9f ustawy oppd powiadomienia o tym, że OSP posiada broń palną. Zgodnie z ust. 3 wyżej wymienionego artykułu obowiązek ten spoczywa na przewodniczącym ZI.

1.6.a. Jak zdobyć środki na działanie ZI?

Funkcjonowanie ZI jest zadaniem własnym gminy, więc środki finansowe na działania tej grupy powinien zapewnić samorząd gminy w ramach finansowania zadań z gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ODP. Niewielkie środki (6000 złotych na każdą gminę) przeznaczone na funkcjonowanie ZI corocznie będą wpływały do gmin z budżetu państwa w ramach Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030.

1.6.b. Kto dysponuje środkami na działanie ZI?

Obsługę organizacyjno-techniczną i finansową zapewnia OPS/CUS (art. 9a ust. 9 ustawy oppd). Corocznie w budżecie OPS/CUS pewna kwota zostaje przeznaczona na obsługę ZI. Z tych środków finansowane mogą być zakupy materiałów biurowych, opłaty pocztowe, zakup sprzętu biurowego (np. komputer, w którym są pliki zawierające dane osób objętych procedurą NK, drukarko-kserokopiarka, która nie jest współdzielona z innymi działami OPS itd.), a także drobne zakupy spożywcze (woda,

kawa, herbata itd.). Środki przeznaczone na przeciwdziałanie przemocy domowej są księgowane w klasyfikacji budżetowej w rozdziale 85205.

1.7. Dokumentacja pracy ZI

Wszystkie działania ZI i GDP winny być dokumentowane. Rodzaj i formę dokumentów należy doprecyzować w regulaminie ZI. Wymagane ustawą i rozporządzeniem dokumenty to formularze NK oraz protokół zakończenia procedury NK i/lub protokół odstąpienia od dalszych działań. Te dokumenty co do zasady sporządzają członkowie GDP. Inne dokumenty pozostają kwestią standardu dokumentowania działań o charakterze publicznym. Należą do nich: listy obecności na posiedzeniach, protokoły posiedzeń ZI oraz uchwały, jeśli takie są podejmowane (sposób podejmowania decyzji określa regulamin ZI, który został przyjęty).

W dokumentach ZI powinny się znaleźć: uchwała rady gminy o trybie i sposobie powoływania i odwoływania członków ZI (art. 9a 15 ustawy oppd), zarządzenie wójta, burmistrza lub prezydenta miasta powołujące konkretne osoby w skład ZI (wraz z kolejnymi aktualizacjami), upoważnienia dla członków ZI do dostępu do danych

osobowych gromadzonych w ramach pracy ZI (art. 9c ust. 7 ustawy oppd – przygotowuje je Inspektor Ochrony Danych Osobowych przy OPS/CUS), oświadczenia członków ZI o zachowaniu poufności (art. 9c ust. 3 ustawy oppd), spis przychodzącej i wychodzącej z ZI korespondencji oraz dokumenty powołujące GDP.

Osobnym zbiorem dokumentów są teczki procedur NK. Są one częścią zbioru danych osobowych, których administratorem jest OPS/CUS. Zasady ich przechowywania i archiwizowania określa administrator. To, o czym ZI może zdecydować, to organizacja tego zbioru – warto się zastanowić i podjąć decyzję, czy dla każdej NK-A będzie zakładana osobnateczka z osobnym numerem, czy np. NK-A prowadzona w jednym środowisku będzie scalana w jedną teczkę, tak aby łatwiej było zobaczyć chronologię zdarzeń i wszystkie informacje o członkach tej rodziny.

1.7.a. **Gdzie przechowywana jest dokumentacja pracy ZI?**

Dokumentacja ZI przechowywana jest w siedzibie ZI, która najczęściej jest tożsama z siedzibą OPS/CUS. Ponieważ w dokumentacji ZI (np. w protokołach posiedzeń) mogą znajdować się także wrażliwe dane osobowe (np. osób objętych procedurą NK, których sprawy były omawiane na ZI), dostęp do dokumentów powinien być ograniczony (tak samo jak do dokumentów procedury NK).

1.7.b. **Jak długo należy przechowywać dokumentację ZI i procedury NK?**

Okres przechowywania dokumentacji papierowej zgodny z zatwierdzonym Jednolitym Wykazem Akt OPS według Archiwów Państwowych wynosi 25 lat⁷.

1.8. **Gminny program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej**

Każda gmina w Polsce ma obowiązek opracować, uchwalić i realizować taki program. Obowiązek ten wynika z art. 6 ust. 2 ustawy oppd. Ustawodawca nie określił, na jaki czas gmina opracowuje program. Praktyka pokazuje, że programy te obejmują zwykle okres od 3 do 7 lat. Dobrą praktyką jest, aby program był zgodny z obowiązującymi programami wyższych szczebli, czyli powiatowym, wojewódzkim i rządowym. Aktualny Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej obejmuje lata 2024–2030.

⁷ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2011 r. w sprawie instrukcji kancelaryjnej, jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwów zakładowych (Dz. U. 2011 nr 14 poz. 67).

W programie wskazywany jest cel realizacji programu (np. „Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska”). Ważne, aby był on zarówno realny, jak i mierzalny. Na początku dokumentu zwykle jest opisywany aktualny stan problemu na terenie gminy, czyli dostępne statystyki obrazujące skalę podejmowanych corocznie działań, oraz diagnoza ukrytej skali problemu, czyli ile osób prawdopodobnie doznaje przemocy, ale jej nie ujawniło żadnym służbom. Więcej o diagnozie – patrz zagadnienie „Zadania ZI”.

Każdy program powinien zawierać działania w czterech wymaganych ustawą obszarach:

- Obszar 1. Profilaktyka, diagnoza i edukacja społeczna;
- Obszar 2. Ochrona, pomoc i wsparcie osób doświadczających przemocy domowej;
- Obszar 3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową;
- Obszar 4. Podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

W każdym z obszarów jest wyznaczany cel (np. dla obszaru 1. celem może być: „Zintensyfikowanie działań profilaktycznych, diagnostycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej”) oraz kierunki działań i konkretne działania.

W programie należy wskazać także realizatorów poszczególnych działań oraz wskaźniki, za pomocą których będą monitorowane realizacje zadania (np. liczba osób objętych wsparciem psychologicznym lub prawnym, liczba wszczętych procedur NK, liczba osób uczestniczących w pk-e itd.). Przy sprawozdawaniu programu, co powinno być czynione corocznie przed radą gminy, ważne jest, aby się nie tylko odnosić do danych z konkretnego roku, ale także analizować trendy w dłuższej perspektywie czasowej.

Program musi mieć budżet. Jeśli jest to możliwe, można go zaplanować w perspektywie wieloletniej (jak np. w Rządowym Programie) lub opracowywać corocznie. Środki przeznaczone na przeciwdziałanie przemocy domowej są księgowane w klasyfikacji budżetowej w rozdziale 85205.

Gmina musi zagwarantować środki finansowe na realizację zadań wpisanych do gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doświadczających przemocy domowej. Nie jest możliwe finansowanie tych działań z tzw. korkowego i wskazywanie na gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii jako na źródło, do którego można sięgać po pieniądze na zadania wpisane do programu przeciwdziałania przemocy domowej. Obydwa programy są niezależne i mają wyraźnie wskazane odmienne źródła finansowania. Należy jednak pamiętać, że zgodnie z zapisami ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

zadaniem własnym gminy jest udzielanie członkom rodzin z problemem alkoholowym pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową. Oznacza to, że elementem gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii powinny stać się działania, które służyć będą przeciwdziałaniu przemocy domowej. W związku z powyższym w ramach tego programu mogą być finansowane np. szkolenia dla osób pracujących na terenie gminy na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności z problemem alkoholowym, finansowane lub dofinansowane placówki udzielające pomocy członkom rodzin z problemem alkoholowym i przemocy, finansowane lub dofinansowane programy pracy psychologicznej kierowane do członków rodzin z problemem alkoholowym i przemocy (do osób doznających przemocy i stosujących przemoc). Więcej informacji na ten temat w „Rekomendacjach do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii” opracowywanych corocznie przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (www.kcpu.gov.pl).

1.8.a. Skąd pozyskiwać środki na realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ODP?

Realizacja programu jest zadaniem własnym gminy, a więc finansowanym ze środków własnych. Corocznie gminy mogą się starać o dodatkowe środki na realizację zadań z tego zakresu z tzw. programu osłonowego, a także z konkursów na dotację przy konkretnych projektach. Przykładowo w 2020 roku w ramach tzw. funduszu norweskiego oraz Mechanizmu Finansowego EOG z Programu Sprawiedliwości zostały przeznaczone 2 000 000 euro na poprawę systemu zapobiegania przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć. Celem projektu było przyjęcie oraz wdrożenie ogólnokrajowej skutecznej, kompleksowej i skoordynowanej polityki, która będzie zapobiegać i zwalczać wszelkie formy przemocy. Wsparcie w wysokości 1 500 000 euro trafiło na poprawę systemu zapobiegania przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych (operatorem tego programu jest Ministerstwo Sprawiedliwości). W ramach jednego projektu można było się starać o dofinansowanie w wysokości od 5000 do 400 000 euro.

1.8.b. Kto może się ubiegać o środki z programu osłonowego?

Program osłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy Domowej” realizowany jest przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej corocznie od 2012 roku. Projekty mogą być realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego, powiatowego

lub wojewódzkiego. Ocena projektów przebiega dwuetapowo – pierwszej oceny dokonują wojewodowie, wyłaniając maksymalnie do dziesięciu projektów ze swoich województw, a w drugim etapie oceny dokonują członkowie Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej przy ministrze właściwym ds. zabezpieczenia społecznego.

W 2024 roku pozytywną ocenę uzyskało 69 projektów na łączną kwotę ponad 2 800 000 złotych.

1.8.c. **Jak ustalać wysokość stawek w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej?**

Warto korzystać z wydawanych corocznie przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom „Rekomendacji do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii”⁸. W rozdziale 2.2: „Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą domową” znajdują się informacje, co i w jakim zakresie można finansować z pieniędzy z tzw. korkowych w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Natomiast na końcu publikacji podane są też zalecane stawki (bądź tzw. widełki) do finansowania tych działań. Wysokość tych stawek może być inspiracją do planowania wydatków w ramach gminnych programów przeciwdziałania przemocy domowej.

1.9. **Gminny system przeciwdziałania przemocy domowej**

Gminny system to więcej niż dokument opisujący program, który funkcjonuje w gminie. System to współpraca wielu osób (m.in. członków ZI, osób tworzących GDP) oraz synergia takich elementów jak realizacja procedury NK jako zintegrowanego planu pomocy rodzinie, realizacja programów wsparcia dla ODP i programów oddziaływań wobec OSP, współpraca organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, edukacja społeczna i dostępna wiedza z zakresu przeciwdziałania przemocy, programy

8 Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, *Rekomendacje KCPU do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w 2024 roku*, 24.11.2023, [online] <https://kcpu.gov.pl/rekomendacje-kcpu-do-realizowania-i-finansowania-gminnych-programow-profilaktyki-i-rozwiazywania-problemow-alkoholowych-oraz-przeciwdzialania-narkomanii-w-2024-roku/> [dostęp: 25.09.2024].

profilaktyki przemocy domowej (ale także cyberprzemocy, przemocy rówieśniczej itd.), współpraca z podmiotami działającymi w systemie leczenia odwykowego, współpraca z placówkami edukacyjnymi i opiekuńczo-wychowawczymi. Można uznać, że każdy podmiot i każde działanie w gminie wzmacnia lub osłabia tendencje sprzyjające lub zapobiegające przemocy. Przykładowo: zwiększanie dostępności do punktów sprzedaży alkoholu zapewne będzie miało wpływ na zwiększanie skali problemu przemocy interpersonalnej, natomiast dobra profilaktyka szkolna, angażujące kampanie społeczne, tworzenie bezpiecznych miejsc spędzania wolnego czasu będą sprzyjać zmniejszaniu skali przemocy. Ważne jest, aby osoby zaangażowane w działania systemu widziały te wzajemne powiązania.

Przemoc domowa jest demokratyczna (może się wydarzyć w każdym domu), ale także bardzo destrukcyjna dla szerokiego kręgu osób – nie tylko dla ODP i OSP, lecz także dla bezpośrednich i dalszych świadków przemocy. Ponadto jest niezwykle absorbująca dla wielu służb i przedstawicieli realizujących zadania z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej – od Policji, przez pomoc społeczną, ochronę zdrowia, wymiar sprawiedliwości, oświatę, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, służbę więzienną, po system pieczy zastępczej, placówki opiekuńcze itd.

1.9.a. Czy lokalny system tworzą tylko placówki i instytucje gminne?

Sercem systemu przeciwdziałania przemocy jest gminny ZI działający w ścisłej współpracy z lokalnym OPS/CUS. Ale zasoby, po które warto sięgać, często mają ponadgminny charakter. Bezpieczne miejsce schronienia dla ODP zapewni Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK), który najczęściej jest placówką w strukturze powiatu lub jeden z 37 Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej (SOW), które są placówkami o charakterze ogólnopolskim, działają bez rejonizacji i bezpłatnie dla ODP. Całodobowe wsparcie telefoniczne dla ODP oferuje także działające od 1995 roku Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” (tel. 800-120-002). Całodobowe wsparcie telefoniczne w trudnych sytuacjach życiowych oferują: Telefon dla Dzieci i Młodzieży 116-111 oraz Telefon dla Osób Dorosłych w Kryzysie Emocjonalnym 116-123. Obydwie poradnie oferują także kontakt przez czat i maile. Od wielu lat działa także Policyjny Telefon Zaufania 800-120-226, czynny w dni robocze w godzinach 09:30–15:30 obsługiwany przez policjantów z Biura Prewencji Komendy Głównej Policji.

Warto więc widzieć gminny system nie jako samotną wyspę, ale archipelag połączonych wysp działających w tym samym celu i według tych samych wartości zawartych od 1995 roku w Polskiej Deklaracji w sprawie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

1.9.b. Jak przeciwdziałać przemocy domowej w małych, wiejskich społecznościach, w których wszyscy się znają?

Małe społeczności mają swoje mocne i słabe strony. Słabością bywa to, że wszyscy się znają, co może utrudniać „ingerencję w domowe sprawy”. Ale może to być też mocną stroną, bo wtedy wiedza o problemach w danym środowisku jest łatwo i szybko dostępna. Biorąc pod uwagę zasoby lokalne, nie należy się skupiać na tym, czego nie ma (zwykle brakuje miejsc pomocy specjalistycznej), ale korzystać z tego, co jest.

Być może proboszcz lokalnej parafii jest postacią charyzmatyczną i cieszącą się szacunkiem lokalnej społeczności – jeśli tak, niech co pewien czas informację o przemocy domowej wybrzmia z kościelnej ambony. Aby były one wartościowe i wspierające lokalny system przeciwdziałania przemocy, warto zaprosić do szkolenia w tym zakresie różne grupy zawodowe – również księdza proboszcza.

Warto również edukować i szkolić sołtysów i sołtyski, aby byli „waszymi ludźmi w terenie”, którzy podrzucą tam, gdzie trzeba, ulotkę lub broszurę o przemocy, a gdy będzie taka potrzeba, bez wahania zgłoszą do ZI problem przemocy wobec osób starszych czy nieporadnych.

Dobrze jest też współpracować z działającymi w gminie Kołami Gospodyń Wiejskich – być może zorganizują spotkanie z psychologiem/terapeutą rodzinnym, który powie, jak wzmacniać dobre relacje w rodzinie i wychowywać dzieci bez przemocy.

1.10. Monitoring realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej

Monitoring może się odwoływać do wskaźników twardych/ilościowych, czyli liczb (np. liczba osób, które zostały objęte procedurą NK; liczba dzieci objętych programami profilaktyki; liczba podmiotów, w których wprowadzono Standardy Ochrony Małoletnich; liczba uczestników warsztatów kompetencji rodzicielskich; liczba ulotek, plakatów itd.).

Monitoring powinien odwoływać się także do wskaźników miękkich/jakościowych, czyli do wzrostów i spadków (np. o x% wzrosły umiejętności osób uczestniczących w warsztatach kompetencji wychowawczych służących radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami rodzicielskimi; o x% wzrosła wiedza OSP o tym, jakie zachowania są przemocą; o x% wzrosła wiedza dorosłych mieszkańców gminy o tym, gdzie można zgłaszać przypadki przemocy itd.).

Wskaźniki statystyczne od jednostek samorządu terytorialnego są podstawą corocznych sprawozdań w ramach Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Spływają one ze wszystkich szczebli samorządu (gmin, powiatów i województw) za

pomocą systemów informatycznych do Krajowego Koordynatora Realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Opracowanie sprawozdań przez samorządy lokalne następuje corocznie nie później niż do dnia 10 lutego następnego roku, a przekazanie przez wojewodów sprawozdań na szczebel centralny następuje do dnia 30 marca następnego roku. Są one bazą do opracowania corocznego Sprawozdania z Realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej składanego do Sejmu RP do 30 września. Wzór rocznego sprawozdania z realizacji Programu stanowi załącznik nr 2 do Programu i warto go znać, aby wiedzieć, jakich danych oczekuje się od ZI i GDP.

1.10.a. Jak często należy monitorować realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej?

Sprawozdanie statystyczne z realizacji działań należy złożyć do wojewody corocznie do 10 lutego. Zgromadzone dane liczbowe warto uzupełnić o dane jakościowe i na tej podstawie przygotować krótkie sprawozdanie dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta oraz rady gminy/miasta. To czasami jedyny moment w roku, by pochwalić się tym, co ZI i GDP robią przez cały rok, a co z perspektywy urzędu gminy/miasta bywa mało widoczne. Nawet jeśli gminny program ma perspektywę wieloletnią, to jego realizację warto rozłożyć na krótsze etapy, aby móc wprowadzać niezbędne zmiany. Dzięki corocznym sprawozdaniom możliwe jest zachowanie dynamiki i cykliczności działań. Można budować tradycję powtarzalnych okoliczności, np. sprawozdania z realizacji gminnego programu składać co roku w tym samym okresie – dobrymi datami mogą być Dzień Dziecka, Kampania Pomarańczowej Wstążki (1–19 listopada, czyli światowa kampania przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży), Kampania Białej Wstążki (25 listopada – 10 grudnia, czyli 16 dni działań przeciwko przemocy ze względu na płeć), Międzynarodowy Dzień Bez Przemocy (2 października) itd.

1.11. Podmioty odpowiedzialne za realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej na różnych szczeblach administracji samorządowej i rządowej

Ustawa oppd przewiduje zadania dla:

- samorządu gminy (art. 6 ust. 2);
- samorządu powiatu (art. 6 ust. 3 i 4);

- samorządu województwa (art. 6 ust. 6);
 - administracji państwowej szczebla wojewódzkiego (art. 7);
 - administracji państwowej szczebla centralnego (art. 8 i art. 8a).
- Zadania te mogą być realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi (art. 9).

1.11.a. **Kto na szczeblu centralnym jest odpowiedzialny za realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej?**

Na szczeblu centralnym odpowiedzialny za realizację zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej jest Minister ds. Równości, do którego na podstawie Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra ds. Równości (Dz. U. 2023 poz. 2719) od 13 grudnia 2023 r. należy realizacja zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy domowej. W razie wątpliwości interpretacyjnych w zakresie ustawy oppd i Rozporządzenia warto zwracać się do ww. organu. Interpretacje zapytań przez jeden, centralny organ budują zasób wiedzy i ujednolicają praktyki realizacji procedury NK w całym kraju. W gestii tego resortu pozostaje także powoływanie i organizacja działań Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej (art. 10a–10f ustawy oppd).

1.11.b. Kto może kontrolować pracę ZI?

Organem nadzorującym realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej jest wojewoda (art. 7 ust. 1 pkt 5 i 6 ustawy oppd). W praktyce kontrolę wykonuje Wojewódzki Koordynator Realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i pracownicy Urzędu Wojewódzkiego odpowiedzialni za nadzór i kontrolę w zakresie pomocy społecznej. Do nadzoru i kontroli stosuje się przepisy art. 126–133 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Art. 7 ust. 3 ustawy oppd mówi, że „Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia: 1) organizację i tryb przeprowadzania nadzoru i kontroli, kwalifikacje inspektorów upoważnionych do wykonywania czynności nadzorczych i kontrolnych, a także wzór legitymacji uprawniającej do wykonywania czynności nadzorczych i kontrolnych”. Rozporządzenie w tej sprawie zostało wydane w 2023 roku⁹.

Czynności z zakresu kontroli wykonują inspektorzy w ramach: kontroli kompleksowych, kontroli problemowych lub kontroli doraźnych (te najczęściej w odpowiedzi na skargi czy zażalenia, które wpłynęły do organu kontrolnego).

Co kilka lat kontrolę jakości realizowanych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty” prowadzi także Najwyższa Izba Kontroli (kontrole w latach 2012 i 2016).

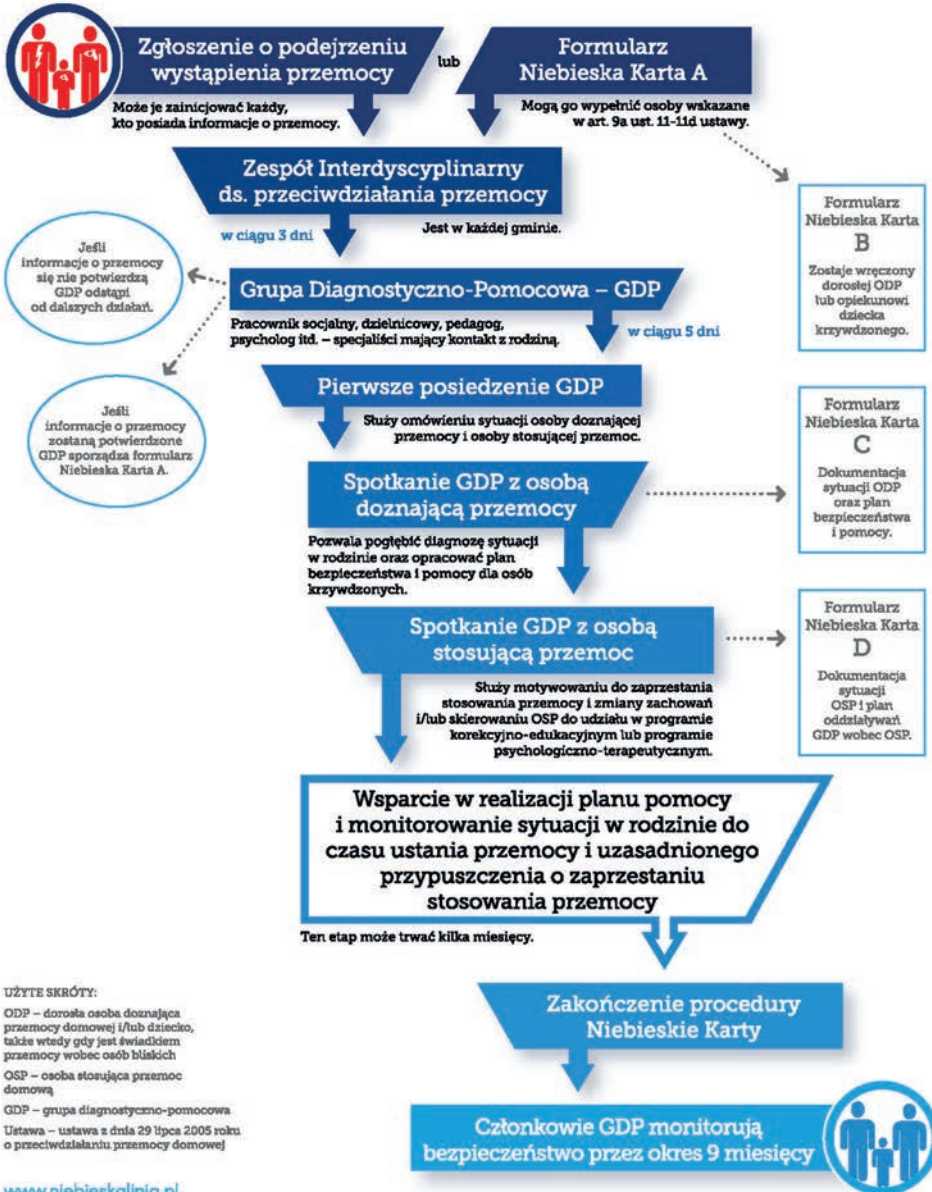
Ostatnia kontrola w tym zakresie była prowadzona przez Delegaturę NIK w Poznaniu w II połowie 2023 roku. Wnioski z kontroli prowadzonej w siedmiu podmiotach na terenie Wielkopolski są dostępne od kwietnia 2024 roku¹⁰.

9 Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej (Dz. U. poz. 1165). (Od 15.05.2024 właściwy w tej sprawie jest Prezes Rady Ministrów – przyp. autorki).

10 Najwyższa Izba Kontroli, *Pomoc udzielana ofiarom przemocy domowej w województwie wielkopolskim*, 25.04.2024, [online] <https://www.nik.gov.pl/kontrole/I/23/001/LPO/> [dostęp: 31.08.2024].

Procedura Niebieskie Karty

KROK PO KROKU

UŻYTE SKRÓTY:

ODP – dorosła osoba doznająca przemocy domowej i/lub dziecko, także wtedy gdy jest świadkiem przemocy wobec osób bliskich

OSP – osoba stosująca przemoc domową

GDP – grupa diagnostyczno-pomocowa

Ustawa – ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej

www.niebieskalinia.pl

Część 2.

Procedura „Niebieskie Karty”

JUSTYNA PODLEWSKA

2.1. Inicjowanie procedury „Niebieskie Karty”

Procedura NK to wszystkie działania i czynności (m.in.: diagnoza i ocena sytuacji domowej, wypełnienie formularzy, interwencje w środowisku rodzinnym, indywidualny plan pomocy, wizyty w środowisku, spotkania z osobami zaangażowanymi w procedurę) w związku z uzasadnionym, czyli prawdopodobnym, podejrzeniem stosowania przemocy domowej realizowane przez wskazanych w ustawie oppd przedstawicieli służb i instytucji (art. 9d ust. 1 i 2). Procedurą są obejmowane osoby doznające przemocy (ODP) i osoby stosujące przemoc (OSP). Nie jest to procedura administracyjna, karna czy cywilna. Jest to procedura interwencyjno-pomocowa służąca zatrzymaniu przemocy domowej. Przedstawiciele zaangażowanych służb działają motywacyjnie, dążąc do wsparcia i pomocy ODP oraz zmiany postawy OSP, aby w ten sposób zatrzymać przemoc. Osoby zaangażowane w realizację procedury NK nie otrzymują dodatkowych uprawnień – działają w ramach swoich kompetencji określonych w ustawach zawodowych. Wartością towarzyszącą ustawie od jej wejścia w życie i nadal najistotniejszą jest interdyscyplinarna współpraca służb i instytucji w ramach jednego zespołu, aby ODP nie musiały szukać pomocy i wielokrotnie opowiadać o doznawanej przemocy. Orzecznictwo sądów administracyjnych wypracowało przez lata obowiązujący standardy oppd precyzyjne i nadal aktualne opisy procedury. Wskazują, że jest to płaszczyzna współpracy przedstawicieli różnych organów i organizacji, mająca umożliwić sprawne i kompleksowe podejmowanie działań przez członków wchodzących w ich skład, a którzy i tak, działając w ramach zespołu, wykonują swoje obowiązki zawodowe lub służbowe. (Wyrok WSA w Krakowie z 31.01.2024 r., III SA/Kr 1546/23, LEX nr 3691915¹¹).

2.1.a. Kiedy i kto wszczyna procedurę NK?

Wszczęcie procedury NK następuje poprzez wypełnienie formularza NK-A w sytuacji, kiedy wskazane w ustawie oppd osoby, wykonując czynności służbowe lub zawodowe, mają uzasadnione podejrzenie wystąpienia przemocy domowej (art. 9d ust 4 ustawy oppd, par. 2 Rozporządzenia).

11 III SA/Kr 1546/23 - Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie, LEX nr 3691915, [online] <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/iii-sa-kr-1546-23-wyrok-wojewodzkiego-sadu-523785611>, [dostęp] 25.09.2024

Procedurę NK wszczyna, poszerzony przez Nowelizację z 2023 roku, krąg profesjonalistów: pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej (jest to bardzo szeroki krąg osób, w razie wątpliwości, co do tożsamości jednostki pomocy społecznej, należy posiłkować się ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹²); funkcjonariusz Policji; żołnierz ŻW; pracownik socjalny SOW, asystent rodziny; nauczyciel, w tym wychowawca; lekarz, pielęgniarka, położna, ratownik medyczny, a także inna osoba wykonująca zawód medyczny¹³; przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych; pedagog, psycholog, terapeuta działający w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej; gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych; Policji; oświacie; ochronie zdrowia; organizacji pozarządowej (art. 9a ust.11-11d ustawy oppd).

Kopię wypełnionego formularza NK-A pozostawia się u wszczynającego procedurę zaś oryginał przekazuje w terminie 5 dni roboczych do ZI. Par. 4 pkt 1 Rozporządzenia umożliwia osobie wszczynającej procedurę dokonanie wstępnej diagnozy sytuacji w związku z zaistnieniem uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej poprzez przeprowadzenie rozmowy z ODP, a także, w miarę możliwości, z OSP. Ta wstępna diagnoza pozwala na pogłębienie wiedzy o sytuacji i celowe rozpoczęcie procedury. Wszczęcie procedury i wypełnienie formularza NK-A są czynnościami tożsamymi, wzajemnie się uzupełniającymi.

2.1.b. Czy psycholog pracujący w organizacji pozarządowej może wszcząć procedurę NK?

Nowelizacja z 2023 roku wprowadziła uprawnienie i obowiązek realizacji i wszczęcia procedury dla pedagoga, psychologa i terapeuty działającego w organizacji pozarządowej (art. 9a ust. 11d ustawy oppd). Organizacjami pozarządowymi¹⁴ są osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej mające zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, które spełniają dwa warunki: 1) nie są jednostkami sektora finansów publicznych, przedsiębiorstwami, instytutami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi, 2) nie działają w celu osiągnięcia zysku.

12 (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283))

13 Ustawodawca wskazuje w ustawie przykłady zawodów medycznych najczęściej mogących uzyskiwać informacje o przemocy domowej. Obszar pojęcia zawodu medycznego na gruncie prawa stanowionego jest szerszy niż wskazany w ustawie oppd, np.: Ustawa z dnia 17 sierpnia 2023 r. o niektórych zawodach medycznych (Dz. U. 2023 poz. 1972) czy Ustawa z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (Dz. U. 2024 poz. 686) [przyp. autora]

14) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2023 poz. 571 z późn. zm.)

2.1.c. Co to jest zgłoszenie przemocy domowej do ZI?

Zgłoszenie przemocy domowej to informacja o podejrzeniu przemocy domowej lub zagrożeniu przemocą domową uzyskana przez ZI od świadka, czyli osoby niedoznającej bezpośrednio przemocy, która o niej wie lub widziała akt przemocy domowej.

Ogólnie sformułowany zapis art. 9a ust. 10 ustawy oppd oraz różnice w użytych sformułowaniach w ustawie oppd i Rozporządzeniu, dotyczące wszczęcia procedury NK, wprowadzają wątpliwości i wymagają doprecyzowania ustawodawcy. Nie jest jasne, czy zgłoszenie może nastąpić w innej formie niż wypełnienie NK-A. Z analizy przepisów wynika, że zgłoszenie nie musi skutkować rozpoczęciem procedury NK. Niemniej skutkiem otrzymania zgłoszenia jest powołanie przez ZI (w ciągu 3 dni od dnia otrzymania zgłoszenia) GDP, która ma za zadanie dokonanie diagnozy i oceny sytuacji wskazanej w zgłoszeniu, a następnie podjęcie decyzji o realizacji bądź odstąpieniu od realizacji procedury NK. W związku z koniecznością wypełnienia NK-A w obecności ODP zasadnym jest, po uzyskaniu zgłoszenia od świadka, podjęcie wstępnych działań diagnostycznych, np. wizyta w środowisku (§ 4 pkt 1 Rozporządzenia), a następnie podjęcie decyzji o wszczęciu procedury, czyli wypełnienie NK-A. Wyjątkiem jest tu sytuacja kiedy świadkiem przemocy jest dziecko (została opisana w dalszej części).

2.1.d. Jak wypełnić formularz NK-A?

Wypełnienie NK-A następuje w określonych warunkach (par. 2 ust. 5, par. 3, par. 4 ust. 2 i 3 Rozporządzenia):

- obecność pełnoletniej ODP;
- odpowiednie miejsce rozmowy z ODP zapewniające: swobodną wypowiedź, intymność, bezpieczeństwo, spokój, poufność;
- podjęcie działań interwencyjnych w razie konieczności (zagrożająca obecność OSP, zły stan zdrowia OPD);
- prosty i zrozumiały język w komunikacji.

Par. 4 ust. 5 Rozporządzenia jest podstawą do dopasowania warunków wypełnienia NK-A do indywidualnych potrzeb ODP. Ustawodawca nie określa szczegółowych warunków wypełnienia NK-A, jedynie wyróżnia kategorie osób z niepełnosprawnością, co oznacza, że decyzja o tym gdzie i jak wypełnić NK-A zależy wyłącznie od potrzeb ODP i leży w gestii osoby wypełniającej formularz. Przykładowo: jeśli ODP jest osobą z niepełnosprawnością słuchu i posługuje się językiem migowym, konieczny będzie tłumacz języka migowego – należy wtedy pamiętać, że podlega on obowiązkowi ochrony danych osobowych wskazanych w art. 9c ustawy oppd.

2.1.e. **Jak wypełnić formularz NK-A w sytuacji, jeśli ODP jest osoba o specjalnych potrzebach?**

Rozporządzenie wyróżnia dwie kategorie ODP: osoby małoletnie oraz nieporadne ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny. W przypadku osoby nieporadnej wszczęcie procedury NK następuje w obecności opiekuna prawnego lub faktycznego, a jeśli OSP jest opiekun prawny lub faktyczny – w obecności pełnoletniej osoby najbliższej. Jeśli takiej osoby nie ma, odbywa się to w obecności osoby pełnoletniej wskazanej przez ODP (par. 5 ust. 2 i 4 Rozporządzenia). Wskazane byłoby, aby osobom o specjalnych potrzebach w trakcie procedury towarzyszył psycholog. Ustawodawca, rozumiejąc trudności w dostępie do pomocy psychologicznej, warunkuje jego obecność możliwościami kadrowymi. Powyższe zapisy nie dotyczą jedynie momentu rozpoczęcia procedury, ale również realizacji działań w jej trakcie, zatem będzie możliwa obecność osoby wskazanej przez ODP np. podczas spotkania z GDP. Warto uzyskać informację od ODP o osobach w jej środowisku dotychczas ją wspierających (czy to z rodziny, czy profesjonalistów), aby włączenie wskazanej osoby do procedury NK było pomocne zarówno dla ODP, jak i dla pracy GDP.

2.1.f. **Jak i kiedy wszcząć procedurę NK dla dziecka doznającego przemocy domowej?**

Procedura NK wyróżnia małoletniego (osoba do 18. roku życia) wśród kategorii ODP. Nowelizacja z 2023 roku rozszerzyła ochronę dzieci wskazując, iż małoletni świadek przemocy domowej jest ODP (art. 2 ust. 2 ustawy oppd). Nie ma znaczenia, czy dziecko doznaje przemocy bezpośrednio, czy obserwuje przemoc pomiędzy dorosłymi – ma prawo do ochrony ustawowej (m.in. wszczęcia procedury NK) jako ODP. Wszczęcie procedury powinno nastąpić w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego. Jeżeli istnieje podejrzenie, że OSP wobec małoletniego są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, działania w ramach procedury przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej (może to być np. dorosłe rodzeństwo lub dziadkowie). Jeśli wszczynający procedurę nie ma danych osobowych osób najbliższych dla dziecka wyjściem z tej sytuacji jest wprowadzona Nowelizacją z 2023 roku możliwość wskazania przez dziecko pełnoletniej osoby, w obecności której można wypełniać formularz NK-A (par. 5 ust. 1 i 3 Rozporządzenia).

Dobru dziecka służy korzystanie z obecności osoby wskazanej przy wszczynaniu procedury NK, zwłaszcza w przypadkach: kiedy dziecko jest świadkiem, kiedy rodzic, który wprawdzie nie stosuje przemocy, ale również nie chroni dziecka przed rodzicem stosującym przemoc, lub kiedy rodzic jest również ODP, a jego stan psychiczny nie pozwala na prawidłowe zadbanie o interesy dziecka. Największą liczbę formularzy

NK-A w sytuacji, gdy dziecko doznaje przemocy domowej wypełniają placówki oświatowe¹⁵. Zasadne jest, aby w takich placówkach istniały procedury działania w sytuacji ujawnienia przemocy domowej wobec dziecka. Pomaga to pracownikom placówki efektywnie i sprawnie reagować na przemoc wobec dziecka. Wprowadzone nowelizacją ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich Standardy Ochrony Małoletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 560) nakazują m.in.: posiadanie procedury interwencji w sytuacji kiedy dziecko doznaje przemocy domowej. Każda placówka (w tym oświatowa) i instytucja, w której mogą przebywać dzieci zobowiązana jest je posiadać od 15 sierpnia 2024 r.

2.1.g. Jaki jest cel przekazywania formularza NK-B?

Przekazanie ODP formularza NK-B jest bardzo ważnym elementem procedury, pokazującym jej informacyjną wartość. Przekazywany formularz zawiera informacje na temat zjawiska przemocy domowej oraz o formach wsparcia. Jednakże, aby efektywnie wspierał proces zatrzymania przemocy, powinien przede wszystkim zawierać aktualne informacje na temat miejsc świadczących pomoc na terenie, na którym ODP mieszka. Formularz przekazuje się bezpośrednio ODP, a w przypadku osób małoletnich oraz o specjalnych potrzebach – osobom przez nie wskazanym, towarzyszącym im przy wypełnianiu formularza NK-A. Nie należy przekazywać formularza OSP (par. 6 Rozporządzenia). Treść NK-B warto omówić z osobą pokrzywdzoną w trakcie prowadzenia procedury, gdyż nie wszystkie informacje (zwłaszcza prawne) zawarte w NK-B mogą być zrozumiałe dla ODP.

2.1.h. Czy procedura NK jest jedynym sposobem reakcji na przemoc domową?

W przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej osoby wykonujące zawody wskazane w ustawie oppd wszczynają procedurę NK. Jednak istnieje możliwość podejmowania działań poza/obok procedury NK, chociażby w postaci stosowania narzędzi izolacji OSP od ODP, czy wszczęcia postępowania karnego z art. 207 k.k. Wydaje się zasadne, aby działania te stosować efektywnie. Warto wykorzystać sytuację pomiędzy nabyciem podejrzenia o przemoc domowej, np.: w przypadku zgłoszenia anonimowego, zgłoszenia od świadka, a wypełnieniem NK-A na pogłębienie wiedzy o sytuacji rodziny, a następnie wszczęć procedurę NK. Istotne jest,

15) Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za rok 2022, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, [online] <https://www.gov.pl/web/rodzina/sprawozdanie-z-realizacji-krajowego-programu-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-za-rok-2022>, [dostęp] 25.09.2024

aby decyzji o wszczęciu procedury NK nie podejmować: „na wszelki wypadek”, „bo świadek prosi”, „bo nie wiem co zrobić”, „bo chyba muszę”, ale świadomie. Dyskusje profesjonalistów budzi używanie w ustawie i rozporządzeniu zamiennie słów „podejrzenie” oraz „uzasadnione podejrzenie”. Wydaje się, że nie ma większej rozbieżności pomiędzy tymi sformułowaniami - „podejrzenie” to przypuszczenie istnienia czegoś, a „uzasadniony” to oparty na obiektywnych racjach, podstawach.¹⁶ Wypełniamy formularz NK–A, tym samym wszczynamy procedurę będąc w roli profesjonalisty, kiedy na podstawie naszych obserwacji lub interakcji (rozmowa) przypuszczamy, że w rodzinie dochodzi do przemocy domowej.

2.1.i. Czy wszczęcie procedury NK wymaga zgody OSP lub ODP?

Wszczęcie procedury NK nie wymaga zgody zarówno ODP, jak i OSP (art. 9d ust. 1 ustawy oppd). Jest to wyłącznie decyzja profesjonalisty uprawnionego do wszczynania procedury. Zapis ten zdejmuje odpowiedzialność z ODP za interwencję, aby nie była dodatkowo obciążona psychicznie, w tym obwiniana bądź poddawana naciskom, groźbom, manipulacjom przez OSP.

2.2. Właściwość miejscowa do realizacji procedury NK

Gminą właściwą do realizacji procedury NK jest gmina, w której przebywa ODP (art. 9e). Jeżeli ODP i OSP mają różne miejsca (gminy) zamieszkania, w gminie, w której zamieszkuje OSP, można powołać GDP i realizować wobec niej procedurę NK. Podejmując decyzję o powołaniu GDP do pracy z OSP należy ustalić, czy przy różnych miejscach zamieszkania uczestników procedury będzie można skutecznie realizować procedurę NK, np.: wizyty w środowisku domowym jedynie w miejscu zamieszkania ODP. Jeśli jest to niemożliwe ze względu na odległość lub kompetencje (np. różne komisariaty Policji), należy powołać GDP w miejscu zamieszkania OSP, aby efektywnie zarówno dla OSP, jak i dla profesjonalistów działać i motywować do zaprzestania przemocy. W przypadku konieczności zwrócenia się przez GDP do ZI z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia pk-e właściwym jest ZI miejsca zamieszkania ODP.

Jeśli ODP zmieni miejsce zamieszkania, ZI dotychczasowego miejsca zamieszkania informuje ZI nowego miejsca zamieszkania (art. 9e ust.3 ustawy oppd) o prowadzonej procedurze. Aby otrzymać dokumentację prowadzonej procedury ZI aktualnego miejsca zamieszkania musi wystąpić z wnioskiem o przekazanie dokumentacji do ZI poprzedniego miejsca zamieszkania ODP, a ten dopiero po otrzymaniu wniosku

16) Słownik Języka Polskiego, Polskie Wydawnictwa Naukowe, <https://sjp.pwn.pl/slowniki>

wysła dotychczas wytworzoną dokumentację (art. 9c ust. 5a ustawy oppd). Ustawa nie określa, czy ma być to kopia, czy oryginał dokumentów. Praktyka pokazuje, że oryginał dokumentacji przekazuje się do ZI nowego miejsca zamieszkania ODP, dokonując stosownej adnotacji w dokumentacji dotychczasowego ZI, w sytuacji jeśli w dotychczasowym miejscu zamieszkania pozostaje OSP możliwe jest pozostawienie kopii przekazywanej dokumentacji.

2.2.a. **Kiedy gmina jest wyłączona z prowadzenia procedury NK?**

Istotnym i porządkującym novum wprowadzonym Nowelizacją z 2023 roku jest wskazanie wyłączeń od prowadzenia procedury NK dla członków GDP (art. 9e ust. 5, 6 i 7 ustawy oppd), gdzie ustawodawca posiłkuje się rozwiązaniami z ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572). Wyłączenie następuje w sytuacji, gdy członek GDP:

- jest osobą stosującą / osobą doznającą przemocy domowej albo pozostaje z jedną z osób w takim stosunku prawnym, że efekt procedury może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki;
- procedura dotyczy jego małżonka oraz krewnych i powinowatych do drugiego stopnia lub osoby związanej z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;

- był świadkiem, był lub jest przedstawicielem jednej ze stron, albo w której przedstawicielem strony jest jedna z osób wymienionych w punktach powyższych;
- wszczęto przeciw niemu dochodzenie służbowe, postępowanie dyscyplinarne lub karne;
- osoba stosująca / osoba doznająca przemocy domowej pozostaje wobec niego w stosunku nadrzędności służbowej;
- istnieją uprawdopodobnione okoliczności, które mogą wywołać wątpliwość co do jego bezstronności;
- łączą go z osobą stosującą / osobą doznającą przemocy domowej interesy majątkowe lub zależności służbowe.

Każdy członek GDP może zwrócić się do wojewody z wnioskiem o wskazanie innej gminy właściwej. Wojewoda w ciągu 7 dni od otrzymania wniosku rozstrzyga o jego zasadności bądź nie, a w przypadku zasadności wskazuje jako właściwą gminę sąsiednią (najbliższą), w której brak jest okoliczności utrudniających realizację procedury NK.

2.2.b. Jak określić miejsce zamieszkania ODP?

Miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której dana osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu. W przypadku dzieci ich miejscem zamieszkania będzie miejscowość zamieszkania: rodziców; rodzica, który posiada lub wykonuje wyłączną władzę rodzicielską; jeśli oboje rodzice posiadają pełną władzę rodzicielską, ale nie mieszkają razem, to miejsce zamieszkania rodzica, u którego dziecko stale przebywa; miejsce wskazane przez sąd opiekuńczy. W przypadku innej formy opieki miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką jest miejsce zamieszkania opiekuna – zgodnie z art. 25–28 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm.). Przepisy kodeksu cywilnego w przypadku ustalania właściwości miejscowej gminy do prowadzenia procedury NK pochodzą z realną pomocą, wskazując miejsce zamieszkania jako miejscowość, co w przypadku przepisu art. 9a ust. 1 oppd, iż każda gmina powołuje ZI, daje konkretną informację co do właściwości miejscowej. Problemem są miasta takie jak Warszawa, posiadające ZI w każdej dzielnicy, ale w takim przypadku miejscowość można utożsamić z dzielnicą, co pozwoli ustalić właściwy ZI.

2.3. Grupy Diagnostyczno-Pomocowe (GDP)

Nowelizacja ustawy z 2023 r. uregulowała relacje pomiędzy ZI a Grupami Diagnostyczno-Pomocowymi. Mają one obecnie dwa konkretne cele (art. 9 a ust.10 oppd):

- diagnoza i ocena sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej;

- realizacja procedury NK, a w jej ramach szczegółowych zdań wskazanych w art. 9b ust. 8 uppd i par. 15 Rozporządzenia;

2.3.a. W jaki sposób powoływana jest GDP?

Sposób w jaki ZI powołuje GDP powinien zostać określony w regulaminie ZI (art. 9a ust. 6b ustawy oppd). ZI ma obowiązek powołać GDP nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania zgłoszenia o podejrzeniu wystąpienia przemocy domowej. Termin ten wprowadzony Nowelizacją z 2023 roku, jakkolwiek podyktowany potrzebą szybkości działań, przy znacznym poszerzeniu definicji ODP, a tym samym prognozowanym wzroście zakładanych NK-A, jest obecnie trudny do utrzymania w dużych ośrodkach (w niektórych ZI liczba NK-A po nowelizacji wzrosła o ponad 100%) i powoduje wiele trudności. Dopuszczalnym jest, aby ZI powoływał grupy na posiedzeniu stacjonarnym, posiedzeniu zdalnym, w trybie obiegowym czy wreszcie poprzez udzielenie przez każdego z członka ZI pisemnego pełnomocnictwa przewodniczącemu(-cej) zespołu, aby w ich imieniu dokonywał czynności powołania GDP (art. 95 i n. ustawy z 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny). Należy przy tym pamiętać, że przyjmując model pełnomocnictw, nadal podmiotem powołującym GDP jest ZI, a nie przewodniczący(-ca), który(-ra) działa w imieniu wszystkich członków zespołu.

2.3.b. Kto wchodzi w skład GDP?

Obligatoryjnym i pierwotnym składem GDP jest pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej oraz funkcjonariusz Policji/żołnierz ŻW, a w sytuacji, kiedy OSP pozostaje pod dozorem lub nadzorem kuratora sądowego, także zawodowy kurator sądowy lub wskazany przez kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej społeczny kurator sądowy (art. 9a ust. 11, 12 oraz 11a-b ustawy OPPD). Fakultatywnie w skład GDP wchodzi wszyscy przedstawiciele instytucji wymienieni w art. 9a ust. 11c-d ustawy OPPD. W sprawach osób stosujących przemoc domową, pozostających w GDP, możemy powołać od razu skład niezbędny do rozpatrzenia danego przypadku. Do GDP można powołać przedstawiciela podmiotu, który działa w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w danej gminie (art. 9a ust. 12c ustawy OPPD), ale nie jest wskazany w ustawie. Udział w pracach GDP jest obowiązkowy i realizowany w ramach obowiązków służbowych/zawodowych (par. 9 ust. 3 rozporządzenia, art. 9a ust. 13 ustawy OPPD). Duża część pracy skupia się na pracowniku socjalnym i dzielnicowym, a każdorazowe poszerzenie GDP wymaga pisemnego wniosku do ZI, co zwiększa pole zadań formalno-administracyjnych (art. 9a ust. 12b-c ustawy OPPD). Zasadnym byłoby, aby na etapie oceny sytuacji równolegle dokonać analizy potrzeb w zakresie składu GDP i na wczesnym etapie rozszerzać GDP, aby móc interdyscyplinarnie przeciwdziałać przemocy domowej. Szczególnie zasadne jest to

w sytuacji, kiedy ODP jest dziecko lub osoba ze specjalnymi potrzebami. Wydaje się, że w takich przypadkach niemożliwa jest praca GDP bez zaangażowania i udziału przedstawiciela oświaty, psychologa czy terapeuty środowiskowego. Sposób powoływania GDP określa regulamin ZI.

2.3.c. Czy członkowie GDP mają obowiązek się szkolić?

Nowelizacja ustawy z 2023 roku wprowadziła obowiązek stałego podnoszenia kompetencji specjalistów zaangażowanych w realizację procedury NK. Członkowie GDP są obowiązani uczestniczyć w szkoleniach, w szczególności w zakresie pracy z ODP oraz OSP. Organizacja i finansowanie tych szkoleń spoczywa na wojewodzie (art. 6 ust. 6 pkt 4, art. 9a ust. 12a ustawy oppd).

2.3.d. Czy za pracę w GDP otrzymuje się wynagrodzenie?

Członkowie GDP wykonują zadania w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych i nie otrzymują wynagrodzenia za pracę przy realizacji procedury NK (art. 9a ust. 13 ustawy oppd) niezależnie od podmiotu jaki reprezentują.

Zgodnie ze stanowiskiem Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w przypadku osób reprezentujących gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych ich udział w posiedzeniach ZI i GDP nie jest traktowany jako wykonywanie zadań w ramach obowiązków służbowych ani zawodowych. Ta aktywność może być jednym z elementów działań w ramach członkostwa w gkrpa, które są objęte dietą, która wynika z art. 4[1] ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

2.4. Współpraca w ramach realizacji procedury NK

Ustawa nie określa szczegółowo, w jaki sposób GDP ma realizować procedurę. Ogólnie wskazuje, iż tryb pracy zależy od potrzeb wynikających z problemów występujących w indywidualnych przypadkach (art. 9a ust. 14 ustawy oppd). Daje to GDP możliwość skupienia się przede wszystkim na celu i efekcie, a nie na formie współpracy, jak również pozostawia w gestii GDP decyzyjność i elastyczność w doborze metod pracy. Jedynie w przypadku decyzji o skierowaniu OSP do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym (pk-e) lub programie psychologiczno-terapeutycznym (pp-t) konieczna jest formalna jednomysłność GDP. W praktyce obserwuje się dużą zmienność w składach GDP. Wynika to m.in. z braku specjalistów (psycholog, psychiatra, lekarz) czy zmian personalnych w służbach realizujących procedurę NK. Wobec tych problemów warto

stosować dopuszczalne w ustawie możliwości współpracy: zdalne spotkania, przekazywanie pisemne informacji (notatki służbowe), obecność specjalisty (np. psychiatry) na konkretnym spotkaniu GDP a nie na każdym. W GDP obowiązuje zasada współpracy (art. 9d ust. 3 ustawy oppd). Główne cechy współpracy to: zdolność współdziałania z innymi, umiejętność pracy w grupie na rzecz osiągnięcia wspólnych celów, umiejętność zespołowego wykonywania zadań i wspólnego rozwiązywania problemów, otwarta komunikacja, słuchanie siebie nawzajem, konstruktywna informacja zwrotna, efektywne rozwiązywanie konfliktów, otwartość na inny punkt widzenia. Współpraca w jednej grupie specjalistów z różnych środowisk zawodowych o różnym trybie pracy wymaga wzajemnego szacunku, zaufania i częstego kompromisu, aby zharmonizować różne punkty widzenia i podejścia. Warto zapewnić specjalistom pracującym w GDP szkolenia z metodyki współpracy interdyscyplinarnej.

Istotne w pracy każdej GDP jest ustalenie celów szczegółowych (celem głównym jest zatrzymanie przemocy) oraz działań zmierzających do osiągnięcia tych celów, a także odpowiedni podział zadań pomiędzy członków, regularne spotkania i analiza wspólnej pracy, w tym poziomu realizacji celów. Z praktyki autorki wynika, że członkowie GDP odczuwają frustrację przebiegiem spotkań i pracą w grupie, co zwykle jest spowodowane brakiem pierwszej fazy pracy interdyscyplinarnej – wspólnego ustalenia celów, zasad i metod współpracy oraz uwspólniania wiedzy. Warto zaznaczyć, że na zaangażowanie członków grupy wpływa liczba prowadzonych procedur NK, konieczność uwzględnienia udziału w GDP w zadaniach służbowych oraz nadmiar dokumentów. Doświadczenie pokazuje, że w tych gminach, gdzie dodatkowo specjaliści zostali delegowani tylko do zadań w ramach przeciwdziałania przemocy domowej, praca ta jest efektywniejsza i przynosi mniej frustracji i wypalenia zawodowego.

2.4.a. **Jakie zadania ma GDP?**

Główne zadania GDP to (art. 9b ust. 8 ustawy oppd, par. 15 Rozporządzenia):

- dokonanie oceny sytuacji domowej ODP oraz OSP, przy czym niezwykle istotna jest analiza potrzeb i zasobów ODP; pominięcie tego etapu realizacji procedury powoduje, że cele profesjonalistów i potrzeby osób zaangażowanych w procedurę się rozmiągają;
- realizacja procedury NK;
- pomoc ODP (opracowanie indywidualnego planu pomocy), w tym działania interwencyjne w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia jej życia lub zdrowia;
- zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury NK pod jej nieobecność;

- działania w stosunku do OSP: motywowanie do udziału w pk-e lub pp-t, rozmowy informujące o prawnych skutkach przemocy oraz zobowiązanie do zaprzestania stosowania przemocy;
- występowanie do ZI z wnioskami o: skierowanie do odpowiednich programów i złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez OSP wykroczenia;
- monitorowanie sytuacji ODP, OSP, a także innych osób zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w trakcie i po zakończeniu procedury NK;
- zakończenie procedury NK i dokumentowanie podejmowanych działań;
- informowanie przewodniczącego ZI o efektach podjętych działań.

2.4.b. **Jak są realizowane zadania w GDP?**

Nowelizacja z 2023 r. wprowadziła podział pracy w ramach GDP (art. 9b ust. 9-10 i par. 16 i 17 Rozporządzenia). Zadaniem pracownika socjalnego jest w szczególności praca z ODP poprzez: diagnozę jego potrzeb i zasobów, udzielenie mu pomocy i informacji o dostępnej lokalnie pomocy, opracowanie indywidualnego planu pomocy, wizyty w środowisku, praca socjalna, kierowanie do specjalistów, motywowanie do podejmowania działań terapeutycznych przez ODP. Zadaniem dzielnicowego jest w szczególności praca z OSP poprzez: motywowanie do uczestnictwa w oddziaływaniach edukacyjno-korekcyjnych lub psychologiczno-terapeutycznych, wzmacnianie zmiany zachowania, obligowanie do zaprzestania stosowania zachowań przemocowych, informowanie o prawnych konsekwencjach stosowania przemocy domowej. Zdarza się nieprawidłowa praktyka restrykcyjnego podziału zadań w GDP np.: w postaci obowiązku wypełniania formularza NK-C jedynie przez pracownika socjalnego, a formularza NK-D jedynie przez dzielnicowego. Podkreślić należy, że zapis ustawowy zawiera sformułowanie „w szczególności”, nie przypisuje więc na stałe obligatoryjnych ról w procedurze NK, a regulacja zadań w Rozporządzeniu pozwala na pracę obu przedstawicieli służb i z ODP i z OSP. Jako GDP wspólnie realizujemy zadania (spotkania z osobami zaangażowanymi w procedurę NK, motywowanie do zmiany zachowania, kierowanie wniosków do ZI, rozstrzygnięcie o braku zasadności podejmowania działań) i dostosowujemy metody pracy do indywidualnego przypadku.

GDP powinna stosować takie metody i formy pracy, aby były: realne, możliwe i skuteczne, a także, aby produktywnie wykorzystywały zasoby członków grupy i mieściły się w ich kompetencjach ustawowych, prowadząc do celu, jakim jest zatrzymanie przemocy domowej i zmiana postaw oraz zachowań jej członków, przy zachowaniu zasady dobra tych osób (art. 9d ust. 5 ustawy oppd).

2.5. Współpraca z ODP

Jeśli ODP jest bezpieczna, możliwe jest realizowanie procedury NK we współpracy z nią. Oddziaływania wobec ODP można podzielić na trzy obszary:

- ochronny – działania interwencyjne;
- informacyjny – informacja o formach pomocy i przebiegu procedury, poradnictwo;
- wspierająco-motywacyjny – bezpośredni kontakt.

ODP uczestniczy w pracach GDP na posiedzeniach GDP, w ramach wizyt członków GDP w środowisku, poprzez kontakt zdalny i telefoniczny. Kluczowy jest udział i zaangażowanie ODP w procedurę, w tym spotkanie z GDP, na którym dokonuje się analizy jej sytuacji w bezpośredniej rozmowie oraz wypełnia NK-C i na tej podstawie opracowuje indywidualny plan pomocy.

2.5.a. Jakie jest podstawowe zadanie w pracy z ODP?

Podstawowym zadaniem w pracy z ODP jest ustalenie i kontrolowanie w toku procedury stanu jej bezpieczeństwa, a w przypadku zagrożenia życia i zdrowia zapewnienie

ochrony (art. 3 ust. 1 pkt 2, 3 i 4, art. 4 i 9b ust. 8 pkt 2 ustawy oppd, par. 3 Rozporządzenia). W tym obszarze można korzystać z kilku narzędzi¹⁷:

- wniosek o uniemożliwienie OSP korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z ODP oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do ODP (art. 11a-11aa ustawy oppd);
- środki izolacji osoby stosującej przemoc od ODP na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji i ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych;
- zapewnienie schronienia w całodobowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ODP.

Zadaniem wojewody jest opracowywanie procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą domową dla osób realizujących te zadania (art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy oppd). Wskazane jest, aby procedury te zawierały informacje o miejscach i formach pomocy funkcjonujących w danym województwie.

2.5.b. Czy stawiennictwo ODP na spotkania GDP jest obowiązkowe?

Nie jest. Zaangażowanie ODP jest niezwykle istotne dla skutecznej realizacji procedury (art. 9b ust. 9 ustawa oppd, par. 11 i 16 Rozporządzenia). Wprawdzie niestawiennictwo ODP nie uprawnia GDP do zaprzestania prac, niemniej na pewno je utrudnia. Niestawiennictwo ODP może mieć dwojaki charakter: może wynikać z jej stanu zdrowia, niepełnosprawności lub sytuacji życiowej. W takim wypadku GDP powinna dostosować tryb pracy do potrzeb ODP: spotkanie z nią powinno mieć miejsce w jej środowisku w formie wizyty pracownika socjalnego, dzielnicowego czy asystenta rodziny, a formularz NK–C wypełniany jest w miejscu pobytu ODP. Niestawiennictwo może wynikać również z braku gotowości lub niechęci do współpracy w różnymi instytucjami. Brak współpracy może być wyrażany przez: bierność, brak zaangażowania, aktywne zaprzeczanie istnieniu przemocy domowej, wnioski o zamknięcie procedury, niestawiennictwo na spotkaniach GDP, niewpuszczanie do domu przedstawicieli służb. Pamiętając, że procedura NK nie jest postępowaniem o charakterze władczym¹⁸, ale postępowaniem, w którym motywujemy do zmiany postaw, działań czy zachowań, należy uznać, iż niemożliwa jest realizacja NK przy aktywnym oporze ODP. W związku z tym, że procedura NK nie ma charakteru nakazowego, nie

17) Więcej na ten temat w części 3 niniejszego informatora

18) I OSK 2218/11 – Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego, LEX nr 2054120, [online] <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/i-osk-2218-11-wyrok-naczelnego-sadu-administracyjnego-522147816>, [dostęp] 25.09.2024

ma obowiązku uczestnictwa w niej. W takiej sytuacji należy rozważyć zamknięcie procedury ze względu na brak zasadności podejmowania działań (art. 9h ust. 1 pkt 2 ustawy oppd). Warto być uważnym na opisane sytuacje, gdyż te same lub podobne zachowania mogą świadczyć o ukrywaniu istniejącego problemu przemocy. Środowisko rodziny nadal będzie monitorowane przez 9 miesięcy po zakończeniu procedury. W przypadku braku współpracy rodziny, w której są małoletnie dzieci, należy złożyć wnioski o wgląd w sytuację dziecka do sądu opiekuńczego, wskazując działania zrealizowane w procedurze, oraz opisać powody zamknięcia procedury. Nie jest zasadne automatyczne kierowanie wniosku do sądu opiekuńczego w każdej procedurze NK, w której zaangażowane są dzieci. GDP powinna każdorazowo przeanalizować sytuację i ustalić argumentację oraz cele składania wniosku. Nie zawsze będzie to wgląd w sytuację dziecka. Być może po diagnozie i ocenie sytuacji małoletnich zasadny będzie wniosek o umieszczenie ich w pieczy zastępczej, ośrodka leczniczym lub ograniczenie decyzyjności rodziców w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej. Wnioski GDP kierowane do sądu opiekuńczego powinny zawierać wskazanie potrzeby podjęcia konkretnych działań związanych z sytuacją małoletniego oraz ich uzasadnienie.

2.5.c. Jak realizować działania, kiedy ODP jest osobą nieporadną ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny?

Jeżeli w toku działania GDP zostanie zdiagnozowane, iż ODP jest osobą nieporadną ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny, osobie tej może towarzyszyć w trakcie spotkania z GDP: opiekun prawny, opiekun faktyczny, osoba najbliższa lub osoba przez nią wskazana (par. 5 ust. 2 i 4 Rozporządzenia). Oznacza to, że działania wspierające, motywacyjne i informacyjne są prowadzone w obecności osoby przez nią wskazanej. Należy jednak pamiętać, że nie jest to osoba, która ma zastąpić ODP, przyjmować rolę świadka czy prezentować własny punkt widzenia. Jej zadaniem jest ułatwienie komunikacji i wzmacnianie efektywności oddziaływań ochronnych, interwencyjnych, pomocowych i wspierających w stosunku do ODP. W roli osoby wskazanej mogą wystąpić różne osoby np.: adwokat, radca prawny, kurator, opiekun prawny, sąsiad, przyjaciel, terapeuta, członek rodziny czy współpracownik. Ustawa nie wskazuje konkretnej formy wskazania, wystarczy wskazanie ustne. GDP powinna poinformować osobę wskazaną o jej roli w procedurze NK. Ważne jest, aby osoba najbliższa czy wskazana nie towarzyszyła jednocześnie ODP i OSP.

2.5.d. Jaka jest rola Policji w pracy z ODP?

5 lipca 2024 r. Komendant Główny Policji wydał Wytyczne nr 3 w sprawie wykonywania przez policjantów niektórych czynności w ramach procedury „Niebieskie

Karty” oraz w związku z wydawaniem nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, które weszły w życie 26 lipca 2024 r.¹⁹ Wytyczne obejmują praktyczne aspekty wykonywania przez policjantów czynności w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, określają działania dyżurnego jednostek organizacyjnych Policji po przyjęciu zgłoszenia oraz precyzują, że do wszczęcia procedury NK jest obowiązany każdy policjant. Wskazują również częstotliwość wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa ODP w trakcie realizacji procedury NK. co do zasady powinna określić je GDP, a w sytuacji, gdy tego nie zrobi, dzielnicowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ODP składa wizyty nie rzadziej niż raz na 30 dni. Pierwsza wizyta sprawdzająca jest składana nie później niż w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania kopii formularza NK-A. Ponadto, w Wytycznych KGP określona jest policyjna dokumentacja NK w postaci teczki zagadnieniowej „Przemoc domowa” i szczegółowy opis zadań z par. 17 Rozporządzenia.

2.6. Praca z OSP

Działania wobec OSP polegają przede wszystkim na: wizytach sprawdzających, informowaniu jej o konsekwencjach prawnokarnych stosowania przemocy, wskazywaniu działań, które powinna podjąć, aby zaprzestać stosowania przemocy oraz motywowaniu do uczestnictwa w pk-e albo pp-t dla OSP (art. 9b ust. 10 ustawa oppd, par. 11 i 17 Rozporządzenia). W razie zachowań agresywnych należy przede wszystkim wykorzystać środki izolacji czy zastosować środki ustawowe zmierzające do odebrania jej broni palnej (art. 9f i 9g ustawy oppd). Jeżeli OSP posiada broń palną, o wszczęciu wobec niej procedury NK niezwłocznie powiadamia się komórkę organizacyjną Komendy Wojewódzkiej Policji albo Komendy Stołecznej Policji lub jednostkę Żandarmerii Wojskowej właściwą w sprawach wydawania pozwoleń na broń. Jednym z głównych narzędzi diagnozy postawy OSP oraz podstawą do decyzji GDP w zakresie kierowania jej do uczestnictwa w oddziaływaniach wobec OSP jest rozmowa z OSP na posiedzeniu GDP, a w jej efekcie – wypełnienie formularza NK-D (par. 12 Rozporządzenia).

19) Wytyczne Nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2024 r. w sprawie wykonywania przez policjantów niektórych czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz w związku z wydawaniem nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, [online] https://edziennik.policja.gov.pl/DU_KGP/2024/39/oryginal/akt.pdf, [dostęp 25.09.2024]

2.6.a. Jak GDP oddziałuje na OSP?

Bardzo istotnym elementem na początkowym etapie pracy z OSP powinno być wyjaśnienie jej, czym jest procedura NK i jak przebiega, przedstawienie specjalistów, którzy ją realizują oraz umożliwienie zadawania pytań. Jako narzędzie pracy z OSP sprawdza się dialog motywujący, a także: bezpośrednie nazywanie zachowań przemocowych, konfrontowanie z nimi, informowanie o konsekwencjach, ale również słuchanie narracji OSP, rozumienie źródeł stosowania przez nią przemocy i udzielanie informacji o możliwościach zmiany. Badania²⁰ pokazują, że OSP często same doznawały przemocy w dzieciństwie i czerpią wzory z kultury patriarcalnej, nie znają innych sposobów komunikacji lub uważają przemoc za formę skutecznego wpływu na osoby najbliższe. Wykorzystywanie narzędzi Dialogu Motywującego w pracy z OSP sprzyja zmianie zachowania i zatrzymaniu przemocy. Konfrontacja GDP z OSP bez zaoferowania możliwości zmiany nie przyniesie efektu w postaci zaprzestania przemocy, wpłynie też ujemnie na motywacje do podjęcia pracy nad sobą, może też zagrażać bezpieczeństwu ODP.

2.6.b. Jak kierować OSP do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub w programach psychologiczno-terapeutycznych i egzekwować ten obowiązek?

Jedną z najważniejszych zmian, które wprowadziła Nowelizacja z 2023 r., jest skierowanie do obowiązkowego uczestnictwa w pk-e oraz usankcjonowanie i zobowiązanie do udziału w pp-t dla OSP. Ustawa nie wskazuje konkretnej formy decyzji GDP, należy jednak uznać, że jest nią wniosek do ZI. Proces skierowania na pk-e lub pp-t oraz działania GDP zostały przedstawione w formie schematu.

„Schemat procedury zobowiązania OSP do udziału w programach”

1. GDP **jednogłośnie** podejmuje decyzję o skierowaniu OSP do uczestnictwa w pk-e oraz pp-t.
2. GDP wnioskuje do ZI o skierowanie do programu OSP.
3. ZI informuje właściwego starostę, jednocześnie występując z wnioskiem o przekazanie danych dotyczących terminów realizacji programów.

20) M. Lewoc, Charakterystyka osób oskarżonych z art. 207 §1 kk, Probacja, 2017

4. ZI doręcza OSP skierowanie, zawierające:

Skierowanie do programu

Wskazanie miejsca odbycia programu

Zobowiązanie do zgłoszenia się w terminie 30 dni od doręczenia skierowania do programu

Zobowiązanie do dostarczenia GDP zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie się do programu

Informacja o konsekwencjach niezrealizowania skierowania

Zobowiązanie do dostarczenia GDP w terminie 30 dni od ukończenia programu zaświadczenia o jego ukończeniu

5. ZI zawiadamia GDP o wykonaniu powyższych czynności.

OSP nie doręcza zaświadczenia o zgłoszeniu się do programu

- po upływie 30 dni od dnia doręczenia skierowania do uczestnictwa – GDP wzywa osobę stosującą przemoc do dostarczenia GDP zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie się do programu.
- 30 dni od poprzedniego wezwania – GDP ponownie wzywa osobę stosującą przemoc do dostarczenia GDP zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie się do programu.
- OSP nie dostarcza zaświadczenia o zgłoszeniu się do programu.
- GDP składa wniosek do ZI o skierowanie zawiadomienia o popełnieniu wykroczenia przez OSP.
- ZI składa zawiadomienie o popełnieniu przez OSP wykroczenia z art. 66c Kodeksu wykroczeń.

OSP doręcza zaświadczenia o zgłoszeniu się do programu

- OSP dostarcza GDP zaświadczenie o rozpoczęciu udziału w programie i dacie jego zakończenia.
- 30 dni od ukończenia programu nie dostarcza GDP zaświadczenia o jego ukończeniu.
- GDP składa wniosek do ZI o skierowanie zawiadomienia o popełnieniu wykroczenia przez OSP.
- ZI składa zawiadomienie o popełnieniu przez OSP wykroczenia z art. 66c kodeksu wykroczeń.

Wzory zaświadczeń i pouczeń wskazane w schemacie znajdują się w Rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla

osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz. U. 2023 poz. 1164).

2.6.c. **Czy ODP lub OSP mogą nagrywać posiedzenie GDP?**

Osoba uczestnicząca w rozmowie na posiedzeniu może ją nagrywać wyłącznie do celów prywatnych. Jakikolwiek upublicznienie nagrania bez zgody wszystkich osób uczestniczących w rozmowie jest nielegalne i grozi odpowiedzialnością karną, a także odpowiedzialnością cywilną z zakresu ochrony dóbr osobistych. Użycie nagrania jest legalne, jeśli wszystkie strony zgodzą się na nagrywanie. Wskazane jest informowanie przez GDP na początku posiedzenia o zgodzie lub braku zgody na nagrywanie.

2.7. **Terminy w procedurze NK**

- 5 dni roboczych od dnia wszczęcia procedury – podmiot, którego przedstawiciel wypełnił formularz NK-A przekazuje wypełniony formularz do ZI.
- 3 dni robocze od dnia otrzymania zgłoszenia o przemoc domowej (w postaci wypełnionego formularza NK-A lub innego zgłoszenia do ZI) – ZI powołuje GDP i przekazuje NK-A do GDP.
- 5 dni roboczych od dnia otrzymania formularza NK-A – odbywa się pierwsze posiedzenie GDP.
- 3 dni roboczych od dnia otrzymania wniosku o rozszerzenie GDP – ZI występuje do podmiotów o wytypowanie przedstawiciela do udziału w pracach GDP.
- 7 dni roboczych od dnia sporządzenia protokołów zakończenia procedury NK lub odstąpienia od podejmowania działań – GDP przekazuje protokół do ZI (w zależności od sytuacji protokół odstąpienia lub protokół zakończenia procedury).
- 90 dni od dnia doręczenia przez ZI skierowania OSP do uczestnictwa w programie w pk-e lub pp-t – ZI - na dostarczenie GDP zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie się do programu przez OSP.

2.8. **Działania GDP**

2.8.a. **Czy w przypadku każdego formularza NK-A jest powoływana GDP?**

Ustawodawca jasno wskazuje, aby każde podejrzenie przemoc domowej czy to w postaci wypełnionego formularza NK-A, czy zgłoszenia trafiającego do ZI, rozpatrywała

GDP składająca się z pracownika socjalnego jednostki organizacyjnej pomocy społecznej oraz funkcjonariusza Policji (art. 9a ust. 10 ustawy oppd). Grupa w tym składzie dokonuje oceny i diagnozy sytuacji rodziny i decyduje o dalszym realizowaniu procedury NK bądź o odstąpieniu od niej. Warto zauważyć, iż GDP nie obowiązują żadne terminy przy rozpatrywaniu zgłoszenia podejrzenia przemocy w formie innej niż NK-A. Zgłoszenie powinno być rozpatrzone bez zbędnej zwłoki, a wnioski jakie sformułuje GDP albo zakończą działania GDP albo spowodują wypełnienie formularza NK-A i rozpoczęcie procedury.

2.8.b. **Jakie działania GDP może podjąć na pierwszym posiedzeniu po otrzymaniu NK-A?**

GDP ma obowiązek odbyć pierwsze posiedzenie w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania NK-A (par. 8 ust. 2 Rozporządzenia). Jest to dość krótki termin na uzyskanie informacji dających podstawę do diagnozy sytuacji na podstawie innej niż otrzymany formularz. Źródłem informacji oprócz NK-A jest Dzielnicowy, który ma 3 dni robocze na przejrzenie systemów policyjnych pod kątem informacji o środowisku i OSP oraz 5 dni roboczych na wizytę w środowisku²¹. GDP ma uprawnienie, aby na pierwszym posiedzeniu, na podstawie informacji zawartych w formularzu NK-A, dokonać diagnozy sytuacji w trzech celach: kontynuowania działań w formie procedury NK, podjęcia działań ochronnych lub rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań. Zatem wiele zależy od wypełniającego formularz NK-A i jakości jej wypełnienia. GDP musi zwrócić uwagę na informacje zawarte w formularzu co do bezpieczeństwa ODP. W przypadku niepotwierdzenia informacji o stosowaniu przemocy domowej GDP odstępuje od dalszych działań, co jest dokumentowane w formie pisemnej i elektronicznej (art. 9b ust. 15 ustawy oppd, par. 8 ust. 3 Rozporządzenia).

2.8.c. **Jaka jest relacja GDP do ZI?**

Nowelizacja z 2023 r. wyraźnie podzieliła zadania w strukturze systemu przeciwdziałania przemocy domowej. ZI nadzoruje działania GDP. Świadczą o tym takie zapisy ustawowe, jak: uprawnienie do powoływania GDP, bieżące monitorowanie realizowanych przez GDP zadań, rozpatrywanie skarg na działania członków GDP, wnioski GDP do ZI w zakresie skierowania OSP do programów oddziaływań, wnioski o poszerzenie GDP oraz informowanie przewodniczącego ZI o efektach podjętych działań w ramach

21) Wytyczne Nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2024 r. w sprawie wykonywania przez policjantów niektórych czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty” oraz w związku z wydaniem nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, [online] https://edziennik.policja.gov.pl/DU_KGP/2024/39/oryginal/akt.pdf, [dostęp 25.09.2024]

procedury NK. Wskazuje to na dużą decyzyjność ZI w procedurze NK, którą realizuje GDP. Jednakże w dwóch przypadkach: skierowania OSP do programów oraz złożenia zawiadomienia o popełnieniu wykroczenia przez OSP jednomyślne wnioski GDP są dla ZI wiążące, tzn. zespół nie może ich zmienić lub odrzucić (art. 9b ust. 4 ustawa oppd, par. 15 pkt 2 Rozporządzenia).

2.8.d. Czy na działania GDP można złożyć skargę?

Skargę na działalność GDP lub jej członka może wnieść wyłącznie osoba objęta procedurą NK. Skargę składa się do ZI i on ją rozpatruje w trybie przepisów k.p.a. (art. 9b ust.16 ustawy oppd) czyli w ciągu 30 dni.

2.8.e. Czy w procedurze NK ODP/OSP może reprezentować pełnomocnik (advokat / radca prawny)?

Przepisy regulujące procedurę NK mają charakter samoistnej regulacji, a procedura prowadzona jest niezależnie od innych postępowań. Ustawa oppd oraz Rozporządzenie nie wprowadzają do procedury NK reprezentacji prawnej którejkolwiek

ze stron, jak ma to miejsce w postępowaniach: karnym, administracyjnym czy cywilnym. Ustawa nie zawiera przepisów pozwalających na odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego (art. 82, art. 83 i art. 87), Kodeksu postępowania cywilnego (art. 86 i art. 87), czy Kodeksu postępowania administracyjnego (art. 32 i art. 33), w zakresie reprezentacji stron postępowania. ZI i GDP nie są urzędami, przed którymi adwokaci i radcowie prawni byłiby uprawnieni do reprezentowania stron, na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku Prawo o adwokaturze (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 z późn. zm.) oraz odpowiednio – art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o radcach prawnych (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 499). Argumentację wzmacnia ustawowa konstrukcja dostępu do danych osobowych (art. 9 c uppd jak i par. 14 ust. 2 rozporządzenia). Nie ma podstawy prawnej do ustanowienia pełnomocnika do reprezentacji w procedurze NK. Zapisy ustawy oppd i Rozporządzenia (np. wizyty w środowisku, udzielenie informacji, poradnictwo, rozmowy o konsekwencjach, udział w posiedzeniach) nakazują realizowanie procedury NK poprzez bezpośredni kontakt z ODP i OSP. Zatem adwokat lub radca prawny mogą wystąpić w procedurze NK jedynie w sytuacji, kiedy dotyczy ona ODP nieporadnej ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny, jeśli są jej opiekunem prawnym, faktycznym lub zostaną przez nią wskazani do roli osoby wskazanej (par. 5 ust. 2 i 4 rozporządzenia). Podobnie w orzeczeniu sądu z dnia 28 marca 2024.²²

2.8.f. **Na jakim etapie procedury NK GDP rozstrzyga o braku zasadności podejmowania działań?**

Na każdym etapie pracy po dokonaniu analizy sytuacji w związku z podejrzeniem stosowania przemocy domowej GDP może rozstrzygnąć o braku zasadności podejmowania działań (par. 8 pkt 3, par. 11 pkt 1 i par. 15 ust. Pkt. 10 Rozporządzenia). Uznanie przez GDP braku zasadności podejmowania działań skutkuje odstąpieniem od realizacji procedury.

2.8.g. **Kto reprezentuje dziecko w procedurze NK?**

W procedurze NK brak jest opisanej reprezentacji dziecka. Procedura mówi, że działania przeprowadza się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego, pełnoletniej osoby najbliższej lub pełnoletniej osoby wskazanej przez małoletniego (par. 5 ust. 1 i 3 Rozporządzenia), ale praktycznie dotyczy to tylko

²² Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 28 marca 2024 r., II SA/Go 84/24

momentu wypełniania formularz NK-A. W dalszej części realizacji procedury dziecko jest nieobecne. Na posiedzenie GDP nie zaprasza się małoletniego (par. 11 ust. 6 Rozporządzenia). Współpraca z ODP jest kluczowa w procedurze – dorosła osoba doznająca przemocy może przedstawić swój punkt widzenia na spotkaniu z GDP, swoje potrzeby oraz swoje zasoby, z jej udziałem dokonuje się diagnozy i opracowuje się indywidualny plan pomocy. W przypadku dziecka przepisy są tak skonstruowane, aby chronić je przed angażowaniem w procedurę, ale jednocześnie powoduje to niewidoczność dziecka i niesłyszalność jego głosu. Pojawiła się praktyka, iż ZI występuje do Sądu Rodzinnego i Nieletnich z wnioskiem o ustanowienie reprezentanta dziecka na podstawie art. 99 i następnich Ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 z późn. zm.). Praktyka w tym zakresie jest niejednolita – niektóre sądy opiekuńcze ustanawiają reprezentanta, a inne odrzucają wnioski.

2.8.h. Czy lekarz ma obowiązek przeprowadzić badanie lekarskie w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej i wydać zaświadczenie lekarskie?

Ustawa zapewnia ODP pomoc polegającą na bezpłatnym badaniu lekarskim w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydaniu zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie (art. 3 ust.1 pkt 5 ustawy oppd). Bezpłatność zaświadczenia zapewnia art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 146). Zaświadczenie może wystawić każdy lekarz. Prawo do bezpłatnego zaświadczenia ma ODP bez względu na to czy jest ubezpieczona czy też nie.

Jak wskazuje dr Sylwia Spurek sporządzenie zaświadczenia nie wymaga od lekarza dodatkowych kwalifikacji lub umiejętności. Sporządzający je lekarz jest zobowiązany do zamieszczenia opisu stwierdzonych uszkodzeń ciała oraz możliwych przyczyn i czasu ich powstania, a także danych identyfikujących osobę poddaną badaniu i przeprowadzającego badanie. Zaświadczenie zawiera zatem de facto treści, które zamieszczane są w dokumentacji medycznej pacjenta²³.

Obecnie obowiązuje Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej (tj. Dz. U. 2023 poz. 1827).

23 S. Spurek [w:] *Przeciwdziałanie przemocy domowej*. Komentarz, wyd. VI, Warszawa 2023, art.3

2.9. Przetwarzanie danych osobowych i dokumentacja procedury NK

Realizacja procedury NK, w formie interdyscyplinarnej współpracy przedstawicieli i służb, nie jest możliwa bez wymiany informacji, a tym samym bez przetwarzania danych osobowych. Przed przystąpieniem do omówienia niniejszego zagadnienia warto przytoczyć Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 11 stycznia 2012 r.: „Członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup roboczych w zakresie niezbędnym do realizacji tych zadań mogą przetwarzać dane osobowe osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc w rodzinie dotyczące: stanu zdrowia, nałogów, skazań, orzeczeń o ukaraniu, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym bez zgody i wiedzy osób, których dane te dotyczą (art. 9c). Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się zgodnie z procedurą „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie (art. 9d ust. 1 ustawy oppd). Przytoczone przepisy określają w sposób dość szeroki kompetencje ZI, upoważniając go do podejmowania działań ingerujących w sferę ściśle osobistą osób, w tym do gromadzenia i przetwarzania danych osobowych szczególnie wrażliwych, bez zgody i wiedzy osób, których dane te dotyczą”. (I OSK 1922/11, LEX nr 1107468²⁴).

Mimo, iż cytowane orzeczenie jest z 2012 roku, nie straciło ono na aktualności. Ustawodawca w Nowelizacji z 2023 roku uporządkował obszar przetwarzania danych osobowych, a ponadto poszerzył obszar ingerencji służb w sferę ściśle osobistą w przetwarzaniu danych, poprzez wskazanie w art. 9d ust. 1 ustawy oppd, że realizacja procedury NK w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą domową nie wymaga zgody, również OSP.

2.9.a. Jak prawidłowo przetwarzać dane osobowe w procedurze NK?

Aby legalnie przetwarzać dane i realnie chronić interesy obywateli, istotne jest istnienie podstawy prawnej do ich przetwarzania, ochrona tych danych oraz prawidłowe ich zabezpieczenie. Ustawową podstawę i uprawnienie do przetwarzania danych osobowych, w tym wrażliwych, stanowi art. 9c ustawy oppd. Zapis wskazuje precyzyjnie cztery kategorie osób, których dane mają prawo przetwarzać członkowie GDP: ODP, osoby wspólnie zamieszkujące lub wspólnie zamieszkujące i gospodarujące

24) I OSK 2218/11 – Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego, LEX nr 2054120, [online] <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/i-osk-2218-11-wyrok-naczelnego-sadu-administracyjnego-522147816>, [dostęp] 25.09.2024

z OSP, OSP oraz osoby zgłaszające przemoc domową / świadkowie przemocy domowej. Dla każdej z tych kategorii ustawa wskazuje odrębny zakres przetwarzanych danych. Najobszerniejszy zbiór danych przetwarzanych to oczywiście dane osobowe ODP i OSP – są to dane wrażliwe, m.in.: stan zdrowia, nałogi, skazania, numer PESEL. Najwęższy zakres przetwarzanych danych to dane osób zgłaszających i świadków – tu można przetwarzać jedynie podstawowe dane: imię, nazwisko, adres, numer telefonu, adres poczty elektronicznej. Podstawową formą ochrony danych oraz integralności całej procedury NK jest swego rodzaju tajemnica zawodowa GDP, czyli obowiązek zachowania w poufności informacji o podmiotach procedury uzyskanych przy jej realizacji. Służy temu złożenie przed podjęciem czynności w GDP oświadczenia o poufności uwzględniającego informacje o karalności w przypadku jej naruszenia (art. 9c ust. 2 i 3 ustawy oppd).

Zachowanie poufności to priorytetowa sprawa, istotne jest zatem, aby rozumieć sens poufności. Pracując w GDP i uzyskując szczegółowe, wrażliwe, wręcz intymne informacje o rodzinie, nie mamy prawa poza GDP i ZI tych informacji używać, dzielić się nimi, przekazywać, chyba że jest to celowe ograniczone co do treści, kierowane do wskazanych osób działanie uwzględnione w planie pomocy np.: przekazanie zadania wsparcia dziecka konkretnemu pracownikowi szkoły innemu niż członek GDP.

Obowiązek zachowania poufności rozciąga się także na okres po ustaniu członkostwa w GDP.

2.9.b. Czy istnieje prawna definicja dokumentacji NK?

Ustawodawca nie wskazał w Nowelizacji z 2023 roku prawnej definicji dokumentacji NK. W par. 14 Rozporządzenia wskazuje, że wszystkie działania w ramach procedury są dokumentowane w formie pisemnej, oraz posługuje się pojęciem „dokumentacja wytworzona w ramach procedury”. Wszelkie informacje o niej uzyskujemy, analizując kolejne przepisy ustawy i rozporządzenia.

2.9.c. Co wchodzi w skład dokumentacji NK?

Analizując przepisy: art. 9b i 9c ustawy oppd (które mówią m.in. o dokumentowaniu i udostępnianiu dokumentacji) oraz par. 14 pkt 1 Rozporządzenia możemy wskazać, że w skład dokumentacji GDP wchodzi: formularze NK-A, NK-C i NK-D, protokoły posiedzeń GDP, protokoły zakończenia prac GDP, notatki służbowe i urzędowe, dokumenty uzyskane i przyjęte (np. postanowienia sądowe, opinie, orzeczenia o niepełnosprawności), wnioski GDP do ZI, pisma i wnioski kierowane np. do sądów czy zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Wnioskując z art. 9c ust. 5 ustawy oppd, dokumentacja GDP to wszelkie dokumenty i notatki wytworzone

(stworzone, uzyskane, otrzymane, wysłane) przy realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 8-15 ustawy oppd i wskazanych w Rozporządzeniu.

2.9.d. Kto ma dostęp do dokumentacji NK?

Kolejną formą ochrony jest ograniczony dostęp do zebranych w toku procedury danych osobowych. Dostęp do wytworzonych w postaci dokumentacji danych mają wyłącznie: członkowie ZI i GDP, ODP i OSP, przy czym ta ostatnia kategoria osób ma zawężony dostęp do dokumentacji. OSP, najprościej mówiąc, ma prawo wglądu jedynie do formularza NK-C oraz tych notatek, dokumentów i protokołów, które zawierają wyłącznie jej dane i informacje o niej samej (art. 9c ust. 4 i 5 ustawy oppd). Rozwiązanie to jest podyktowane przede wszystkim potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa i swobody wypowiedzi ODP, niemniej jednak jest też dodatkową formą ochrony danych osobowych. Dostęp do tych danych odbywa się w formie wglądu, po uprzednio uzyskanej zgodzie ZI, w siedzibie OPS/CUS (par. 14 pkt 2 Rozporządzenia).

Praktyczne problemy wokół dostępu do danych osobowych (np: w jaki sposób są one udostępniane, prawo do kopii czy dostęp przez pełnomocnika), a także wszczynanie postępowań administracyjnych w tym zakresie, pomaga rozwiązać orzecznictwo sądów administracyjnych. Warto przytoczyć wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z 31 stycznia 2024 r. Zdaniem tego sądu w sprawie dostępu do danych osobowych przetwarzanych w procedurze NK oraz ich udostępniania nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego dotyczących udostępniania akt. Co więcej, regulacja przewidziana w powołanej ustawie (ustawa oppd) eliminuje dostęp do przetwarzanych danych za pośrednictwem pełnomocnika, znowu ze względu na ochronę interesu osób pokrzywdzonych. W doktrynie wskazuje się, że: „poza członkami i członkiniami zespołu interdyscyplinarnego oraz grupy do dokumentacji wytworzonej przy realizacji zadań zespołu mają zatem dostęp osoby stosujące przemoc domową i osoby doznające tej przemocy”. (Wyrok WSA w Krakowie z 31.01.2024 r., III SA/Kr 1546/23, LEX nr 3691915²⁵).

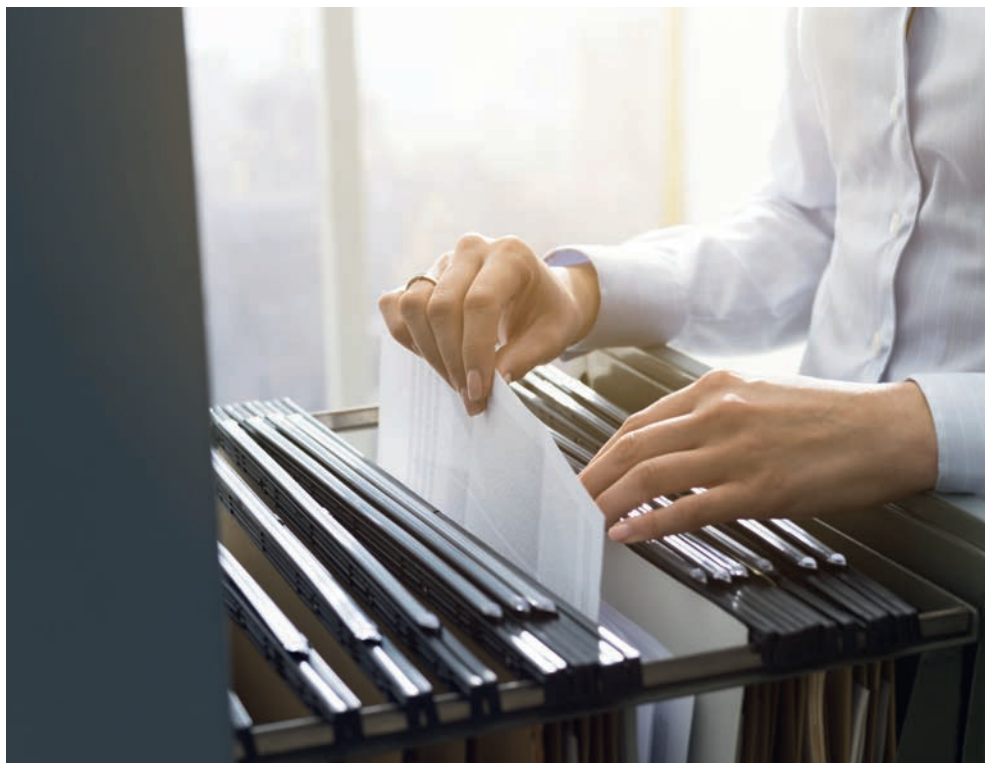
Formą ochrony jest również wskazanie przez ustawodawcę administratora danych przetwarzanych w procedurze NK – jest nim OPS/CUS. Administrator na podstawie RODO oraz ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781) ma do wykonania wobec danych osobowych konkretne obowiązki, w tym ochrony i zabezpieczenia. Jednym z nich jest dopuszczanie do przetwarzania danych osobowych wyłącznie osoby posiadające pisemne upoważnienie przez niego wydane;

25 III SA/Kr 1546/23 – Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie, LEX nr 3691915, [online] <https://sip.lex.pl/orzeczenia-i-pisma-urzedowe/orzeczenia-sadow/iii-sa-kr-1546-23-wyrok-wojewodzkiego-sadu-523785611>, [dostęp] 25.09.2024

kolejnym jest uwzględnianie ochrony danych osobowych NK w procedurach i politykach ochrony danych obowiązujących w konkretnych OPS/CUS (art. 9c ust. 6 i 7 ustawy oppd).

2.9.e. **Jakim zewnętrznym instytucjom jest przekazywana dokumentacja NK?**

Istotną kwestią jest przekazywanie dokumentacji procedury NK zewnętrznym instytucjom. Z praktyki pracy GDP wynika, że wiele instytucji występuje z żądaniem od ZI dokumentacji procedury: Policja, sąd, PCPR, służba kuratorska. Każda instytucja występująca z wnioskiem o wydanie dokumentacji lub jej kopii powinna we wniosku wskazać podstawę prawną uprawniającą do otrzymania dokumentacji NK. Wskazać należy, że wymiar sprawiedliwości nie ma jednolitej praktyki żądania takiej dokumentacji, w praktyce możemy spotkać się z: wnioskami, prośbami, żądaniem, postanowieniami o wydaniu rzeczy. W w/w pismach była podawana podstawa prawna lub nie. Sama ustawa nie wskazuje podstawy prawnej do wydawania dokumentacji procedury NK, jedyną informację dotyczącą wydawania dokumentacji znajdziemy w Rozporządzeniu. Jeśli GDP w toku prowadzenia procedury poweźmie podejrzenie o popełnieniu przestępstwa oryginały dokumentacji procedury NK przekazywane są organom właściwym do prowadzenia postępowania przygotowawczego, czyli prokuraturze/Policji (par. 14 ust. 3 Rozporządzenia). Sytuacją prawną, w której wskazana jest analiza dokumentacji procedury NK, jest postępowanie o zobowiązanie OSP do opuszczenia mieszkania (art. 11a ustawy oppd). Jest to postępowanie cywilne integralnie związane z ochroną ODP. Praktyka pracy ZI/GDP pokazuje, że same strony często powołują się w postępowaniu dowodowym na dokumentację procedury NK, a sądy prowadzące postępowanie z art. 11a ustawy oppd występują do ZI z żądaniem udostępnienia dokumentacji. Nowelizacja z 2023 r. wprowadziła w art. 11ab ustawy oppd obowiązek dla sądu cywilnego rozpoznającego wniosek o zastosowanie środków ochrony uwzględnienia przebiegu i efektów działań podjętych i udokumentowanych w ramach procedury NK. Zasadnym byłoby więc wpisanie do ustawy oppd możliwości wydawania dokumentacji NK w postępowaniach z art. 11a ustawy oppd. W obecnym stanie prawnym podstawą prawną do udostępnienia dokumentacji NK w postępowaniu cywilnym jest art. 248 §1 k.p.c., stanowiący, iż każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera informacje niejawne. Podkreślić należy, że w postępowaniu cywilnym, które obejmuje sprawy zarówno z art. 11a ustawy oppd, jak i sprawy o rozwód czy dotyczące władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi, miejsca zamieszkania dziecka, włączenie dokumentacji procedury NK oznacza, iż wgląd do niej mają obie strony bez ograniczeń. Oznacza to, że

osoba występująca w roli OSP w procedurze NK, a w postępowaniu cywilnym w roli powoda/pozwanego/wnioskodawcy/uczestnika, ma dostęp do wszystkich informacji, które ustawa oppd przed OSP chroni. Wydaje się, że ze względu na cechy i rolę: motywowanie, informowanie, wsparcie oraz cele procedury NK: zatrzymanie przemocy oraz zapewnienie bezpieczeństwa ODP istotne jest bardzo ograniczone ujawnianie informacji z procedury NK. Wobec przepisów art. 9c ustawy oppd zasadne jest, aby ustawodawca wprowadził wprost do ustawy enumeratywne wyliczenie możliwości przekazywania dokumentacji z realizacji procedury NK.

2.9.f. **Jakie działania można realizować poprzez komunikację elektroniczną?**

W Nowelizacji z 2023 r. ustawodawca skrócił terminy obowiązujące dotychczas w procedurze NK. Wobec wzrostu liczby wypełnianych formularzy NK-A realnym sposobem na dotrzymanie ustawowych terminów może być komunikacja elektroniczna. Ustawodawca pozwala w uzasadnionych przypadkach realizować zadania związane z obowiązkami informacyjnymi czy wezwaniami za pomocą środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 344). Wezwania/zaproszenia na spotkania i posiedzenia GDP można przesyłać

drogą mailową, członkowie GDP mogą również spotykać się zdalnie w razie konieczności pilnego spotkania lub braku możliwości spotkania bezpośredniego. Działania te w ramach obsługi organizacyjno-technicznej ZI realizuje OPS/CUS (art. 9a ust. 9 ustawy oppd).

2.9.g. **Jakie są obowiązki informacyjne w trakcie realizacji procedury NK?**

Procedura NK jest w równym stopniu procedurą motywującą do zmiany, co wspierająco-informacyjną. Cel ten realizuje się już przy jej wszczynaniu poprzez obligatoryjne przekazanie ODP formularza NK-B, mającego jej dostarczać wiedzy o zjawisku przemocy oraz m.in. o lokalnych formach pomocy. Funkcję informacyjną podkreśliła Nowelizacja z 2023 r., dodając do art. 3 ustawy ust. 1a, zgodnie z którym ODP udziela się informacji o dostępnych formach wsparcia wskazanych w ustawie. Informacyjne cele procedury są niezwykle ważne, a należy ich realizację rozpocząć od poinformowania podmiotów w nią zaangażowanych o tym, czym jest procedura NK, jakie ma cele, jakie możliwości i jakie ograniczenia oraz kto ją realizuje i jak będzie przebiegać. Praktyka pokazuje, że obowiązek ten nie jest właściwie realizowany (ODP uczestniczące nawet kilka miesięcy w procedurze i nie wiedzące, czym jest procedura i z kim się spotykają w trakcie jej realizacji) i ustępuje potrzebie natychmiastowego działania. Nic bardziej mylnego – procedura, tak jak sama przemoc domowa, ma wiele form realizacji (np. niekiedy możemy jedynie towarzyszyć ODP, uzbrajając ją na kolejnych etapach w informacje o możliwych formach pomocy). S. Spurek²⁶ przytacza uzasadnienie ustawodawcy do Nowelizacji z 2023 r.: „kompleksowa ochrona i pomoc dla osób doznających przemocy domowej wymaga wielu działań i usług, od ochrony w nagłych przypadkach do pomocy długoterminowej, dostępnych dla wszystkich ofiar. Dlatego mając na względzie trudną sytuację osoby doznającej przemocy domowej, obok dotychczasowych bezpłatnych form pomocy polegających m.in. na udzieleniu osobie doznającej przemocy domowej poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego, przepisy nowelizujące ustawę przewidują również pomoc w formie informacji dotyczących form wsparcia dla osób doznających przemocy domowej. Zmiana ta, choć wydawałoby się – niewielka, ma istotne znaczenie dla udzielenia osobie doznającej przemocy domowej odpowiedniego wsparcia i pomocy. Ofiara w pierwszej kolejności powinna zostać poinformowana, czy i jakie wsparcie jej przysługuje, dzięki czemu będzie mogła w stosowny sposób z tego wsparcia skorzystać”²⁷. Cytat ten pokazuje, że przekazanie informacji ustawodawca uznaje za równoprawną do innych wskazanych w ustawie form pomocy.

26 S. Spurek [w:] *Przeciwdziałanie przemocy domowej*. Komentarz, wyd. VI, Warszawa 2023, art. 3

27 S. Spurek [w:] *Przeciwdziałanie przemocy domowej*. Komentarz, wyd. VI, Warszawa 2023, art. 3

Ustawa w różnych momentach realizacji procedury nakłada na realizatorów kolejne obowiązki informacyjne. W sytuacji, kiedy wszczęto procedurę NK bez obecności OSP, GDP ma obowiązek zawiadomić tę osobę o tym fakcie w terminie 3 dni roboczych od dnia otrzymania NK-A. Zawiadomienie może nastąpić w dowolnej formie i w dowolny sposób (list polecony, informacja przez dzielnicowego lub pracownika socjalnego), również za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość. Istotne jest, aby ten fakt udokumentować, czy to w postaci kopii maila, potwierdzenia nadania, czy notatki służbowej. Jeśli poinformowanie jest niemożliwe, również należy to wskazać (art. 9b ust. 8 pkt 3 ustawa oppd, par. 10 Rozporządzenia).

GDP ma obowiązek informowania przewodniczącego ZI o efektach podjętych działań w ramach procedury NK. Tu nie ma wskazanych terminów i form – wydaje się, że każdy ZI indywidualnie wypracowuje sobie sposób przepływu informacji pomiędzy nim a GDP (art. 9b ust. 8 pkt 10 ustawy oppd). Dodatkowo zarówno ODP, jak i OSP należy poinformować o odstąpieniu od dalszych działań (par. 19 pkt 4 Rozporządzenia) lub o zakończeniu procedury (par. 20 pkt 3 Rozporządzenia).

2.10. Zakończenie procedury „Niebieskie Karty”

Nowelizacją z 2023 r. ustawodawca zawarł podstawy prawne do zakończenia procedury NK w ustawie (dotychczas funkcjonowały jedynie w rozporządzeniu). Decyzje o zakończeniu procedury warto poprzedzić własną ewaluacją działań GDP, w tym realizacji ustalonych celów. Okresowa ocena sytuacji środowiska domowego, w którym zaistniało podejrzenie przemocy, jest realizowane na różnych etapach procedury przez członków GDP, w tym również przy zakończeniu procedury.

2.10.a. Jakie warunki do zakończenia procedury wskazuje ustawodawca?

Zakończenie procedury NK następuje w dwóch przypadkach (art. 9h ust. 1 ustawy oppd, par. 20 Rozporządzenia):

- ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy domowej,
- rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

W obu sytuacjach decyzję podejmuje GDP.

2.10.b. Kiedy zamykana jest procedura NK?

W praktyce często pojawiają się pytania dotyczące momentu zamknięcia procedury. Nie ma jednej, prostej odpowiedzi. Członkowie GDP muszą dokładnie ocenić

sytuację, cele i działania, które zostały podjęte, a potem podjąć decyzję. Ważne jest, aby pamiętać, że po zakończeniu procedury nadal będzie prowadzony monitoring. Decyzja o zamknięciu procedury może zależeć od różnych sytuacji, takich jak wyprowadzka jednej ze stron, śmierć którejś osoby, zmiana postawy osoby stosującej przemoc lub zakończenie programów korekcyjno-edukacyjnych. Kluczowe jest, aby ocenić, czy przemoc została już zatrzymana, lub czy istnieją wystarczające powody, by tak sądzić. „Uzasadnione przypuszczenie” oznacza, że można opierać się na faktach, które wskazują na zakończenie przemocy. W ustawie oppd jest zapis, który pozwala członkom grupy nie tylko być pewnym, ale także mieć uzasadnione przypuszczenie, że przemoc rzeczywiście ustała. W porównaniu z poprzednią wersją ustawy, z listy warunków do zakończenia procedury zniknął indywidualny plan pomocy, ale wciąż jest on obecny w przepisach – teraz stanowi jedno z narzędzi w procedurze NK, realizowane przy współpracy z ODP.

2.10.c. Co oznacza w praktyce przesłanka braku zasadności?

Przesłanka braku zasadności podejmowania działań nie jest nowa – funkcjonowała w poprzednio obowiązującej wersji rozporządzenia. Z praktyki pracy GDP wynika, że przesłanka ta najczęściej jest stosowana w sytuacji zarówno biernego (brak współpracy, niestawiennictwo na spotkania i wezwania, unikanie kontaktu z członkami GDP) jak i czynnego (zaprzeczanie przemocy, składanie wniosków o zamknięcie procedury NK) oporu zarówno ODP, jak i OSP we współpracy. Procedura ulega wtedy zakończeniu na podstawie tej przesłanki, a GDP może podjąć działania interwencyjne w postaci powiadomienia organów wymiaru sprawiedliwości. Ważne, aby pamiętać, że zarówno bierny, jak i czynny opór mogą maskować istniejącą w rodzinie przemoc, na co zwracamy szczególną uwagę podczas monitoringu.

Zakończenie procedury, o której mowa w art. 9h ust. 1 ustawy oppd, wymaga udokumentowania decyzji w formie protokołu, który zawiera: dane osób, wobec których była realizowana procedura; datę rozpoczęcia i zakończenia procedury; skład GDP; opis podjętych w ramach procedury działań; przesłanki uzasadniające zakończenie procedury. Protokół zamknięcia procedury NK podpisują Ci członkowie GDP, którzy uczestniczą w posiedzeniu, na którym się go sporządza. GDP przekazuje protokół do ZI w terminie 7 dni roboczych od dnia jego sporządzenia (par. 20 pkt 1 i 2 Rozporządzenia).

2.10.d. Czy można zamknąć procedurę, gdy nie wszyscy członkowie GDP są obecni na posiedzeniu?

Do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy zakończenie procedury NK (art. 9b ust 8 pkt 8 oppd). Oznacza to, że decyzja o zakończeniu procedury jest podejmowana

wyłącznie przez GDP na podstawie przesłanek ustawowych. GDP ustala sposób w jaki podejmuje decyzję o zakończeniu np.: jednomyślność lub większość głosów, a następnie sporządza protokół z czynności zakończenia uwzględniając w nim informacje o sposobie podjęcia decyzji, co oznacza, że nie wszyscy członkowie GDP muszą być obecni na posiedzeniu.

2.10.e. **Kiedy GDP odstępuje od działań?**

W przypadku niepotwierdzenia informacji o stosowaniu przemocy domowej (np.: konflikt finansowy, sąsiedzki lub niespełnianie kryteriów ustawowych), GDP podejmuje decyzję o odstąpieniu od wszczynania. Odstąpienie obligatoryjnie jest dokumentowane w formie protokołu zawierającego: dane osób zaangażowanych w procedurę; daty rozpoczęcia i odstąpienia; skład i podpisy członków GDP; opis działań; uzasadnienie odstąpienia (art. 9b ust. 15 ustawy oppd, par. 19 Rozporządzenia). Ustawodawca nakazuje, aby ten protokół oprócz formy pisemnej miał również formę elektroniczną – to niejasny zapis, ponieważ nie wiadomo, czy oznacza on konieczność utworzenia zbioru skanów protokołów, czy też osobnej elektronicznej wersji protokołu.

2.11. **Monitoring**

Monitoring, choć zapewne kojarzy się bardziej z obszarem zdalnej kontroli, nie jest obcym pojęciem w procedurze NK. W poprzednim stanie prawnym istniała praktyka, aby w protokole zamykającym procedurę NK wskazać konieczność wizyt konkretnej służby w środowisku domowym w ramach uprawnień ustawowych. Nowelizacja z 2023 r. wprowadziła monitoring jako kolejne narzędzie przeciwdziałania przemocy domowej realizowane po zakończeniu procedury NK.

2.11.a. **Jak prowadzić monitoring?**

Ustawa oppd i Rozporządzenie określają czas trwania monitoringu jako 9 miesięcy od zakończenia procedury NK. Organem monitorującym jest GDP, a monitorowanymi podmiotami ODP i OSP. Ustawodawca stwierdza, że monitoring polega w szczególności na analizie i ocenie sytuacji osób, wobec których była prowadzona procedura NK (art. 9h ust. 2 i 3 ustawy oppd). Więcej światła na tę kwestię rzuca Rozporządzenie w par. 21, wprowadzając pojęcie „działań monitorujących” i definiując je jako w szczególności: składanie wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa, poradnictwo i udzielanie wsparcia. Ustawodawca pozwala w szczególnie uzasadnionych przypadkach prowadzić monitoring za pomocą środków komunikacji elektronicznej umożliwiających

porozumiewanie się na odległość. Z kolei Wytyczne KGP opisują monitoring realizowany przez Policję jako: „Działania monitorujące są prowadzone przez okres 9 miesięcy po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty” i polegają w szczególności na składaniu wizyt, podczas których dokonywana jest analiza i ocena stanu bezpieczeństwa oraz sytuacji ODP i OSP, wobec których była prowadzona procedura „Niebieskie Karty”, zwanych dalej «wizytami monitorującymi». Wizyty monitorujące składa dzielnicowy, który realizował zadania w ramach procedury „Niebieskie Karty”, a w przypadku jego nieobecności inny policjant wyznaczony przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji lub upoważnioną przez niego osobę” (par. 7 pkt 1 i 2 Wytycznych KGP).

W większości gmin monitorowanie obejmuje przede wszystkim systematyczne (określenie częstotliwości) wizyty w środowisku rodziny doznającej przemocy w formie czy to osobistej, czy zdalnej. Par. 21 ust. 3 Rozporządzenia, w którym ustawodawca jasno wskazuje, że rodzaj, formę oraz sposób realizacji działań monitorujących określa GDP, co w połączeniu z użyciem pojęcia „w szczególności” przy wyliczeniach przykładowych działań monitoringu daje GDP możliwość dopasowania, w jaki sposób ma przebiegać monitoring do danej sytuacji.

2.11.b. Czy od monitoringu można odstąpić?

Wobec brzmienia art. 9h ust. 2 oppd nie można odstąpić od monitoringu. Jednakże w szczególnych sytuacjach np.: śmierć osoby monitorowanej lub wyjazd na stałe za granicę możliwe jest odstąpienie od podejmowania działań w ramach monitoringu. Zasadne jest, aby w dokumentacji monitoringu umieścić informację o odstąpieniu od podejmowania działań oraz wskazać powód odstąpienia.

Część 3

Środki ochrony prawnej osoby doznającej przemocy domowej

GRZEGORZ WRONA

3.1. Środki izolacji osoby stosującej przemoc z ustawy o Policji

3.1.a. Kto i kiedy może zwrócić się do Policji o wydanie nakazu ochrony?

Nakazami ochrony nazywamy cztery środki stosowane przez Policję, Żandarmerię Wojskową oraz sąd powszechny w celu natychmiastowego zapewnienia ODP bezpieczeństwa. Są nimi: nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania i zakaz zbliżania się do miejsca zamieszkania, zakaz kontaktu z ODP, zakaz zbliżania się do ODP oraz zakaz przebywania w określonych miejscach. Policja oraz Żandarmeria Wojskowa mogą stosować nakazy ochrony krótkoterminowe, trwające 14 dni. Sąd powszechny stosuje nakazy ochrony bezterminowe.

Aby Policja lub Żandarmeria Wojskowa wydała nakaz ochrony, konieczne jest powzięcie przez te służby informacji o występowaniu przemocy domowej oraz zagrożeniu dla życia lub zdrowia ODP. Informacja ta może pochodzić od ODP lub wynikać z czynności wykonywanych przez Policję lub Żandarmerię Wojskową (z urzędu). Ustawodawca wskazał jednak, że informacje o przemocy mogą również być przekazane przez nieograniczony krąg osób, np. GDP, ZI, świadków przemocy. W szczególny sposób wyróżniono jednak dwa podmioty – kuratorów sądowych oraz osoby reprezentujące jednostki organizacyjne pomocy społecznej. W ten sposób ustawodawca podkreślił swoje oczekiwanie, że tego rodzaju informacje do Policji lub Żandarmerii Wojskowej będą przekazywane przez te podmioty.

3.1.b. Czy policyjny kwestionariusz szacowania ryzyka jest częścią dokumentacji procedury NK?

W celu wydania nakazu ochrony przez Policję lub Żandarmerię Wojskową niezbędne jest wypełnienie kwestionariusza szacowania ryzyka. Dla obu tych służb ma on analogiczną formę. Wprowadza kryteria, na podstawie których dokonuje się oceny zaistnienia przesłanki zagrożenia życia lub zdrowia ODP. Osobne kryteria zostały wprowadzone dla osób dorosłych doznających przemocy, a osobne dla dzieci.

Czynność wydania nakazu ochrony, a tym samym dokumentacja z tym związana, nie jest częścią procedury NK. Wydanie nakazu ochrony nie jest również w żaden sposób uzależnione od wszczęcia lub prowadzenia procedury NK. Tym samym wszelka dokumentacja wytworzona w trakcie wydawania nakazu ochrony nie stanowi elementu dokumentacji procedury NK. Jeżeli jednak w trakcie realizacji procedury NK znajdzie konieczność dokonania ustaleń, które mogą wynikać z dokumentacji wytworzonej podczas wydawania nakazu ochrony, nie ma przeszkód, aby kopia takiej dokumentacji została dołączona do dokumentacji NK.

3.1.c. **Czy po wydaniu nakazu opuszczenia przez OSP miejsca zamieszkania należy zakończyć procedurę NK?**

Podstawy zakończenia procedury NK zostały określone w art. 9h ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy oppd. Są to:

- ustanie przemocy domowej i uzasadnione przypuszczenie, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy domowej;
- rozstrzygnięcie o braku zasadności podejmowania działań.

Wydanie nakazu opuszczenia przez OSP miejsca zamieszkania nie stanowi zatem samoistnej podstawy zakończenia procedury NK. Może jednak stanowić jeden z elementów zmierzających do ustalenia spełnienia przesłanki ustania przemocy. Aby jednak móc zakończyć procedurę NK, niezbędne jest dokonanie szeregu innych ustaleń, w szczególności czy OSP kontaktuje się z ODP, a jeżeli tak, czy kontakt ten nosi znamiona przemocy domowej. Nie jest zatem prawidłowy jakikolwiek automatyzm przy podejmowaniu rozstrzygnięcia przez GDP w zakresie zakończenia procedury NK po usunięciu OSP z miejsca zamieszkania. W szczególności należy mieć na uwadze, że w obecnym stanie prawnym wspólne zamieszkanie w żadnym wypadku nie jest przesłanką konieczną do stwierdzenia występowania przemocy domowej. Tym samym w sytuacji usunięcia OSP z miejsca zamieszkania nie zmienia się stan faktyczny sprawy w taki sposób, aby miało to wpływ na ustalenie przesłanek z definicji przemocy domowej. Każdorazowo zatem przed zakończeniem procedury NK konieczne jest odniesienie się do definicji przemocy domowej, a nie tylko do faktu wspólnego lub rozdzielnego zamieszkania osób objętych procedurą NK.

3.2. **Sądowe nakazy ochrony**

3.2.a. **Czy można wydać nakaz opuszczenia mieszkania wobec OSP, jeżeli jest on wyłącznym właścicielem lokalu?**

Zarówno w postępowaniu przed sądem (art. 11a ustawy oppd), jak i w krótkoterminowych nakazach ochrony wydawanych przez Policję lub Żandarmerię Wojskową

nie jest istotne, jaki jest status prawny lokalu, z którego OSP ma zostać usunięta. Nie jest zatem przeszkodą do wydania nakazu ochrony sytuacja, w której OSP jest współwłaścicielem lub nawet wyłącznym właścicielem lokalu. Możliwe jest również usunięcie OSP z lokalu stanowiącego własność osoby trzeciej, a podnajmowanym lub użyczonym osobom objętym procedurą NK. Ustawodawca nie wprowadzając żadnych ograniczeń w możliwości wydania sądowego nakazu ochrony zdaje się dopuszczać również sytuację, w której do usunięcia z miejsca zamieszkania dojdzie również, gdy OSP nie ma tytułu prawnego do zajmowanego lokalu. Należy bowiem podkreślić, że nakaz ochrony w postaci nakazu opuszczenia miejsca zamieszkania i zakazu zbliżania się do miejsca zamieszkania nie stanowi eksmisji z danego lokalu. Pomimo że sądowy nakaz ochrony jest wydawany bezterminowo, może zawsze być zmieniony przez sąd, jeżeli postępowanie o zmianę nakazu zostanie zainicjowane przez którąś ze stron. Przeciwnie zatem do prawomocnie orzeczonej eksmisji, która ma charakter nieodwracalny.

3.2.b. Kto może złożyć wniosek o sądowy nakaz ochrony?

O ile o wydanie krótkookresowego nakazu ochrony stosowanego przez Policję lub Żandarmerię Wojskową może się zwrócić każdy, o tyle podobna zasada nie obowiązuje w przypadku wydania sądowego nakazu ochrony. W pierwszej kolejności należy wskazać, że sądowy nakaz ochrony nie może być wydany z urzędu. Aby zatem sprawa o wydanie nakazu ochrony toczyła się przed sądem, musi ją zainicjować uprawniony podmiot. Takimi podmiotami są przede wszystkim pełnoletnie ODP. Nie przyznano takiego prawa ani GDP, ani ZI, ani poszczególnym członkom tych podmiotów. Jeśli zatem nawet w procedurze NK stwierdza się zasadność wydania sądowego nakazu ochrony, ani GD, ani ZI nie ma uprawnień, aby zainicjować takie postępowanie. Mając jednak na uwadze bezpieczeństwo ODP, w tym małoletnich, których prawa nie są w dostateczny sposób chronione przez rodziców, istnieje możliwość zwrócenia się do uprawnionych podmiotów o zainicjowanie takiego postępowania.

W pierwszej kolejności podmiotem uprawnionym do zainicjowania wydania sądowego nakazu ochrony jest prokurator. Pomimo że prokuratura zwyczajowo utożsamiana jest przede wszystkim z realizacją zadań z zakresu prawa karnego, to jednak posiada ona uprawnienia inicjowania oraz uczestniczenia również w sprawach cywilnych, rodzinnych czy administracyjnych. Z tego powodu w sytuacjach, w których ODP nie jest zdolna do samodzielnego złożenia wniosku do sądu, a w celu ochrony jej praw złożenie takiego wniosku jest zasadne, można zwrócić się do prokuratury o rozważenie możliwości zainicjowania sprawy przed sądem powszechnym.

Jeżeli ODP jest małoletnia, analogiczne uprawnienia jak prokuratorowi przysługują Rzecznikowi Praw Dziecka. Nie tylko w zakresie samego zainicjowania postępowania, ale również uczestniczenia w postępowaniu zarówno zainicjowanym przez RPD, jak i każdym innym postępowaniu dotyczącym małoletniego.

Trzecia możliwość, poza prokuraturą i RPD, zainicjowania sprawy o wydanie sądowego nakazu ochrony, to zwrócenie się do sądu opiekuńczego o ustanowienie reprezentanta dziecka w celu wniesienia wniosku o wydanie nakazu ochrony. W sytuacji, w której rodzice dziecka stosują wobec niego przemoc, a jednocześnie brakuje uprawnionej osoby, która mogłaby bronić praw małoletniego, dopuszczalne jest zwrócenie się do sądu opiekuńczego o ustanowienie reprezentanta dziecka. Instytucja reprezentanta została bowiem stworzona przede wszystkim w celu reprezentacji w postępowaniach sądowych (choć niewyłącznie). Jeżeli zatem możliwa jest reprezentacja w samym postępowaniu sądowym, tym bardziej możliwe jest zainicjowanie takiego postępowania przez podmiot wskazany do reprezentacji.

3.2.c. **Czy jeżeli po wydaniu nakazu ochrony OSP dobrowolnie nie opuści lokalu, konieczna jest egzekucja komornicza?**

Odpowiedź na to pytanie będzie inna w zależności od tego, czy mamy do czynienia z krótkoterminowym nakazem ochrony zastosowanym przez Policję lub Żandarmerię Wojskową, czy bezterminowym sądowym nakazem ochrony. W przypadku krótkoterminowych nakazów ochrony założenie ustawodawcy było takie, że poprzez zagrożenie sankcją za popełnienie wykroczenia z art. 66b kodeksu wykroczeń osoba stosująca przemoc będzie zmotywowana do opuszczenia miejsca zamieszkania. Gdyby to nie nastąpiło, najdalej idącą sankcją za niezastosowanie się do nakazu ochrony jest kara aresztu, co jest tożsame z opuszczeniem miejsca zamieszkania przez OSP. Zatem wszczęcie postępowania egzekucyjnego w ciągu obowiązywania 14-dniowego nakazu ochrony wydaje się bezcelowe, już chociażby z uwagi na czas trwania postępowania egzekucyjnego, które nie zakończy się w ciągu obowiązywania krótkoterminowego nakazu ochrony.

Inna sytuacja ma miejsce w przypadku sądowego nakazu ochrony, którego obowiązywanie nie jest ograniczone w czasie. Jeżeli zatem OSP po wydaniu sądowego nakazu ochrony dobrowolnie nie opuści miejsca zamieszkania, również w takiej sytuacji można wszczynać postępowanie dotyczące wykroczenia z art. 66b kodeksu wykroczeń, jednak może się okazać, że w perspektywie długofalowej nie będzie to środek wystarczający. Pomimo przewidzianej przez ustawodawcę sankcji za popełnienie wykroczenia mogą zdarzyć się przypadki, w których niezbędne jest wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

Kontrowersje w tym zakresie mogą dotyczyć konieczności wnoszenia opłaty inicjującej postępowanie egzekucyjne. Pomimo że celem ustawodawcy było zwolnienie ODP na mocy ustawy z kosztów sądowych, co winno być jednoznaczne ze zwolnieniem z opłat egzekucyjnych, nie poczyniono stosownego zapisu w ustawie o komornikach sądowych. Z tego powodu interpretacje dotyczące zwolnienia z kosztów egzekucyjnych są rozbieżne.

3.3. Ochrona dziecka w razie zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą domową

3.3.a. Czy w procedurze prowadzonej na podstawie art. 12a ustawy oppd zawsze musi uczestniczyć przedstawiciel ochrony zdrowia?

W celu zapewnienia ochrony życia lub zdrowia dzieci doznających przemocy domowej od 2010 r. obowiązuje art. 12a ustawy oppd pozwalający przedstawicielom trzech instytucji na odpowiednią reakcję i zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa. Pierwzoplanową rolę w tej procedurze odgrywa pracownik socjalny, co nie oznacza, że udział pozostałych osób (Policja, ochrona zdrowia) jest bagatelny. Najważniejszym celem procedury prowadzonej na podstawie art. 12a ustawy oppd jest bezpieczeństwo dziecka. Aby je zapewnić, w sytuacjach doznawania przemocy domowej konieczne jest nie tylko zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego poprzez odseparowanie OSP, ale również dokonanie oceny stanu zdrowia dziecka i jeżeli zajdzie taka konieczność, udzielenie mu świadczeń zdrowotnych. Z tego powodu ustawodawca zapewnił w procedurze obligatoryjny udział przedstawiciela ochrony zdrowia. Jednocześnie nie narzucono konieczności, aby tym przedstawicielem był lekarz. Zapewnienie udziału pielęgniarki lub ratownika medycznego również będzie spełniało wymogi ustawowe.

3.3.b. Na kim spoczywa obowiązek przewiezienia dziecka?

Od chwili wejścia w życie pierwszej wersji art. 12a ustawy oppd, czyli od 2010 r. do chwili obecnej, ustawodawca nie sprecyzował w żadnym akcie rangi prawa powszechnie obowiązującego, jaki podmiot jest odpowiedzialny za transport dziecka w trakcie procedury podejmowanej na podstawie tego artykułu. Ponieważ zgodnie z treścią tego przepisu w procedurze poza pracownikiem socjalnym uczestniczą Policja oraz przedstawiciel ochrony zdrowia, należy wskazać, że podmiotem, który zawsze dysponuje środkiem transportu, jest Policja. Tym samym w pierwszej kolejności należy rozważyć możliwość przewiezienia dziecka przez Policję. Praktyka w tym zakresie

kształtuje się bardzo różnie. Bez względu jednak na postawę poszczególnych osób biorących udział w procedurze z art. 12a ustawy oppd należy stwierdzić, że żaden przepis prawa powszechnie obowiązującego nie zabrania w sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia dziecka, aby zostało ono przetransportowane radiowozem.

W celu uniknięcia nieporozumień w trakcie realizacji procedury gminy z własnej inicjatywy zawierają umowy z podmiotami prywatnymi w celu zapewnienia dostępności transportu. W niektórych przypadkach podjęto trud zapewnienia transportu będącego w dyspozycji przedstawicieli pomocy społecznej.

Jak należy postąpić w sytuacji, gdy brak jest miejsca, w którym można umieścić dziecko?

Kolejność miejsc, w jakich należy umieścić dziecko w przypadku wszczęcia procedury w trybie art. 12a ustawy oppd została przez ustawodawcę określona następująco: u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej dającej gwarancję zapewnienia dziecku

bezpieczeństwa i należytej opieki; w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Jeżeli zatem nie ma możliwości, aby dziecko pozostało w miejscu zamieszkania, gdyż np. zastosowano wobec OSP nakaz opuszczenia lokalu, ale jest to niewystarczający środek do zapewnienia bezpieczeństwa dziecku doznającemu przemocy domowej, należy wskazać osobę, która przejmie czasowo opiekę nad małoletnim. Ponieważ jednak procedura z art. 12a ustawy oppd ma charakter interwencyjny i w konkretnej sytuacji może nie być możliwości znalezienia innej osoby najbliższej dla dziecka dającej gwarancję bezpieczeństwa, pozostaje poszukiwanie miejsca w rodzinach zastępczych lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Jeżeli również i w tych miejscach nie ma fizycznej możliwości przyjęcia dziecka z uwagi na zbyt dużą liczbę dzieci, które już w nich przebywają, osoby realizujące zadania w trybie art. 12a ustawy oppd stają przed problemem, który zdaje się nie mieć rozwiązania systemowego. Praktyka poszczególnych procedur wskazuje na rozwiązania tymczasowe czy wręcz fasadowe, jak np. umieszczenie dziecka w placówce medycznej. Warto jednak podkreślić, że wprowadzone w roku 2023 rozwiązania, pozwalające w szerokim zakresie stosować nakazy ochrony już nie tylko w postaci nakazu opuszczenia miejsca zamieszkania i zakazu zbliżania się do miejsca zamieszkania, ale również poprzez zakaz przebywania w określonych miejscach, zakaz kontaktu z ODP i zakaz zbliżania się do ODP, pozwalają w znacznie szerszym niż dotychczas zakresie poszukiwać osoby najbliższej niezamieszkującej z dzieckiem.

3.4. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa

3.4.a. Na kim ciąży obowiązek zawiadomienia?

Zarówno na podstawie art. 12 ustawy oppd, jak i art. 304 Kodeksu postępowania karnego obowiązek zawiadomienia ciąży na osobie, która powzięła podejrzenie popełnienia przestępstwa. Obowiązku zawiadomienia nie można zatem cedować na instytucję lub np. na dalsze etapy procedury NK. Jeżeli bowiem GDP zmuszona jest sformułować zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, to w większości przypadków oznacza, że zaniechała tego obowiązku osoba, która wszczyła procedurę NK poprzez wypełnienie NK-A. Nie oznacza to jednak, że każdorazowe wypełnienie NK-A będzie oznaczało konieczność złożenia zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa – nie każdy przypadek przemocy domowej wypełnia znamiona przestępstwa. Może również dojść do sytuacji, w której na etapie wszczynania procedury NK brak jest jeszcze ustaleń pozwalających na sformułowanie podejrzenia popełnienia przestępstwa. Niemniej regułą jest, że osoba wszczynająca procedurę NK powinna każdorazowo rozważyć złożenie zawiadomienia

o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Należy również pamiętać, że w poszczególnych przypadkach związanych z przemocą domową zaniechanie złożenia zawiadomienia może się wiązać z odpowiedzialnością karną tego, kto obowiązku zawiadomienia nie dopełnił. Katalog zamknięty przestępstw, w przypadku których niezawiadomienie wiąże się z sankcją karną dla osoby, na której ciążył obowiązek zawiadomienia, został określony w art. 240 par. 1 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17 z późn. zm.). Wśród wymienionych tam przestępstw należy mieć przede wszystkim na uwadze art. 156 Kodeksu karnego – ciężki uszczerbek na zdrowiu, art. 200 Kodeksu karnego – kontakt seksualny z osobą poniżej 15. roku życia, oraz art. 197 par. 3 i 4 Kodeksu karnego – zgwałcenie w typie kwalifikowanym.

3.4.b. Czy jeżeli zawiadomienie zostało już złożone, to czy kolejne osoby dowiadujące się o przestępstwie są zwolnione z obowiązku zawiadamiania?

Żaden przepis wprost nie wskazuje, że jeżeli zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa zostało już uprzednio złożone, to każda kolejna osoba, która się o nim dowiaduje, jest zwolniona z obowiązku zawiadamiania. Należy jednak pamiętać, jaki jest cel obowiązku zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Celem tym jest wszczęcie postępowania karnego, wykrycie przestępstwa i ukaranie osoby, która się go dopuściła. Jeżeli zatem posiada się wiedzę o tym, że zawiadomienie zostało już złożone, to cel, dla którego obowiązek zgłoszenia został ustanowiony, został osiągnięty, a więc brak jest obowiązku dalszych zawiadomień. Podkreślenia wymaga fakt, że można nie zawiadamiać o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, jeżeli uprzednio już złożono takie zawiadomienie (bez względu na to, kto je złożył), ale tylko w sytuacji, w której zachodzi tożsamość czynu. Jeżeli bowiem pojawiają się nowe okoliczności nieobjęte zawiadomieniem złożonym uprzednio, w takiej sytuacji należy o nich zawiadomić prokuraturę lub Policję.

3.4.c. Czy o podejrzeniu popełnienia przestępstwa należy zawiadomić Policję czy prokuraturę?

Przepisy nie ustanawiają w tym zakresie żadnego prymatu. Spełnieniem obowiązku zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa będzie skierowanie go zarówno do Policji, jak i do prokuratury. O wyborze podmiotu, do którego skieruje się zawiadomienie, może decydować jednak jego zawartość. Jeżeli bowiem podmiot zawiadamiający formułuje dodatkowe postulaty, np. wskazuje na konieczność przesłuchania pokrzywdzonego w obecności biegłego psychologa lub w celu uniknięcia wielości przesłuchań sugeruje przeprowadzenie przesłuchania pokrzywdzonego bezpośrednio przez prokuratora, w takich sytuacjach należy zawiadomienie kierować do prokuratury.

3.4.d. Czy członków GDP obowiązuje tajemnica zawodowa?

O tym, czy dana osoba jest objęta tajemnicą zawodową, decydują dwa podstawowe elementy. Obowiązek zachowania tajemnicy musi wynikać z aktu prawnego o randze ustawy oraz czynności, w ramach których dana osoba powzięła informacje objęte tajemnicą, są wykonywane w ramach obowiązków służbowych lub zawodowych.

W przypadku członków GDP art. 9c ust. 2 ustawy oppd ustanawia zasadę, zgodnie z którą należy zachować w poufności wszelkie informacje, jakie podjęło się w ramach realizacji zadań GDP zarówno w trakcie członkostwa w GDP, jak i po jego ustaniu. Tym samym poprzez regulację o randze ustawy wprowadzono wymóg zachowania poufności. Co prawda wskazany przepis nie używa sformułowania „tajemnica zawodowa”, jednak cel jego obowiązywania jest jednoznaczny i tożsamy z tajemnicą zawodową.

Jednocześnie zgodnie z art. 9a ust. 13 ustawy oppd członkowie GDP wykonują zadania w ramach swoich obowiązków służbowych lub zawodowych. W konsekwencji nie budzi wątpliwości, że podejmowana działalność w ramach członkostwa w GDP nie tylko ma związek z działalnością zawodową lub służbową, ale jest jej częścią.

Połączenie dwóch wskazanych powyżej przepisów prowadzi do wniosku, że członkowie GDP są objęci tajemnicą zawodową z wszystkimi tego konsekwencjami. Jeżeli zatem w postępowaniu karnym zachodzi konieczność przesłuchania członka GDP odnośnie do faktów, z którymi się zapoznał w ramach członkostwa w GDP, niezbędne

jest dokonanie czynności zwolnienia świadka z tajemnicy zawodowej. Warto przypomnieć, że w postępowaniu cywilnym nie funkcjonuje instytucja zwolnienia z tajemnicy zawodowej. W jej miejsce obowiązuje zasada, zgodnie z którą świadek może odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania, jeżeli odpowiedź w istotny sposób naruszałaby tajemnicę zawodową.

Jednocześnie należy pamiętać, że wyjątki od zachowania tajemnicy zawodowej są określane każdorazowo w przepisach o randze ustawy. Najczęściej przesłanką wyłączającą tajemnicę zawodową jest zagrożenie życia lub zdrowia danej osoby. Tym samym podejrzenie występowania przemocy domowej stanowi przesłankę pozwalającą członkom GDP przekazywać informacje objęte tajemnicą zawodową w ramach pracy w GDP.

3.5. Zgłoszenie zagrożenia dobra dziecka do sądu opiekuńczego

3.5.a. Kiedy należy zawiadomić sąd opiekuńczy?

Ogólna zasada zgłaszania sprawy do sądu opiekuńczego została wyrażona w art. 572 k.p.c. Przepis ten w żaden sposób nie precyzuje, jakiego rodzaju sprawy dotyczące dzieci powinny być zgłaszane do sądu opiekuńczego. Taki sposób legislacji wynika z potrzeby stworzenia możliwie szerokiego kręgu spraw, którymi mógłby się zajmować sąd opiekuńczy. Wieloletnia praktyka funkcjonowania sądu opiekuńczego z urzędu ugruntowała zasadę, zgodnie z którą do sądu należy zgłaszać wszelkie sytuacje mogące zagrażać dobru dziecka. A zatem sytuacje, w których dziecko doznaje przemocy domowej, mieszczą się w kategorii tych, które należy zgłaszać do sądu opiekuńczego. Zgodnie z obowiązującą od 22 czerwca 2023 r. ustawową zasadą, zgodnie z którą dziecko będące świadkiem przemocy domowej również jej doznaje, analogicznie należy rozważyć zgłoszenie do sądu opiekuńczego przypadki, kiedy dziecko jest świadkiem przemocy domowej.

Przy formułowaniu zgłoszenia należy pamiętać o ogólnych zasadach przekazywania informacji istotnych w sprawie, tzn. należy wskazać źródło przekazywanych informacji, powstrzymać się od formułowania własnych opinii w sprawie oraz, jeżeli to możliwe, wskazać ewentualne dowody, jakie sąd mógłby przeprowadzić. Informacja powinna być możliwie zwięzła i nie zawierać wątków pobocznych.

3.5.b. Czy sąd poinformuje zawiadamiającego o prowadzeniu sprawy?

Od 15 lutego 2024 r. zaczęła obowiązywać znowelizowana wersja art. 572 k.p.c., zgodnie z którą, jeżeli osoba zgłaszająca sprawę do sądu poprosi (złoży wniosek)

o informację zwrotną, to sąd przekaze informację, czy podjął, czy też nie podjął sprawy z urzędu. O ile sama informacja o podjęciu (bądź nie) sprawy ma charakter lakoniczny i zbyt wiele z niej nie wynika, to jednak osoba, która pisała do sądu, ma pewność, że sąd się z informacją zapoznał i w dalszej kolejności będzie podejmował czynności.

3.5.c. Który sąd jest właściwy w sprawach dotyczących dzieci, jeżeli pomiędzy rodzicami toczy się sprawa o rozwód lub separację?

W sprawach dotyczących dzieci zawsze właściwym rzeczowo jest sąd opiekuńczy, którym jest wydział rodzinny i nieletnich sądu rejonowego. Jeżeli jednak w toku jest sprawa o rozwód lub separację, wszelkie sprawy dotyczące alimentów dla małoletniego, kontaktów czy władzy rodzicielskiej nie mogą się toczyć w sądzie opiekuńczym, tylko przechodzą do właściwości sądu rozwodowego (najczęściej będzie to wydział cywilny sądu okręgowego). Wynika to z konieczności uniknięcia niebezpieczeństwa wydania dwóch orzeczeń przez różne sądy w tej samej sprawie. Pomimo zatem, że nie ma w przepisach wprost odniesienia do sądu rozwodowego jako sądu opiekuńczego, z przyczyn szybkości postępowania zasadne jest rozważenie informowania sądu rozwodowego o zagrożeniu dobra dziecka, jeżeli podmiot zawiadamiający ma wiedzę o tym, że postępowanie rozwodowe lub o separację się toczy. Przekazanie w takich sytuacjach informacji do sądu opiekuńczego będzie skutkowało jedynie tym, że sąd opiekuńczy przekaze je do sądu rozwodowego, co w znaczący sposób może wydłużyć obieg informacji. Mając na uwadze, że w wielu sytuacjach zagrożenie dobra dziecka ma charakter bezpośredni, czas podjęcia działań przez właściwy sąd może odgrywać znaczącą rolę.

3.6. Zawiadomienie przewodniczącego zespołu ds. analizy zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu

3.6.a. O jakich zdarzeniach należy informować przewodniczącego?

System ochrony małoletnich zakłada funkcjonowanie przy Ministerstwie Sprawiedliwości Zespołu ds. analizy zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, którego zadaniem jest dokonywanie oceny funkcjonowania prawa, procedur oraz praktyk w zakresie stosowania przepisów chroniących małoletnich przed przemocą. Aby takiej oceny dokonać, Zespół ma za zadanie analizować najpoważniejsze przypadki przemocy, w wyniku których dziecko poniosło śmierć lub doznało ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. W tego

rodzaju sytuacjach każdy, kto ma wiedzę o śmierci dziecka lub ciężkim uszkodzeniu ciała, ma prawny obowiązek zgłoszenia tego do przewodniczącego Zespołu. O ile w przypadkach śmiertelnych zachodzi pewność konieczności takiego zgłoszenia, o tyle stwierdzenie, czy doszło do ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, może przysparzać większych trudności. Wskazówką w tym zakresie jest treść art. 156 Kodeksu karnego, zgodnie z którym ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu będzie pozbawienie człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia czy też wywołanie innego ciężkiego kalectwa. Również wywołanie choroby realnie zagrażającej życiu (bez względu na to, na jakim etapie tej choroby wystąpiło zagrożenie dla życia) będzie podlegało obowiązkowemu zgłoszeniu. Najwięcej wątpliwości może budzić ostatnia z kategorii spraw podlegających zgłoszeniu, a zatem sytuacje, w których doszło do istotnego zeszpecenia ciała małoletniego. Są to wszystkie przypadki, w których na ciele dziecka w wyniku doznanych obrażeń doszło do nieodwracalnych zmian. O ile u osób dorosłych można rozważać, na jakich częściach ciała nieodwracalna zmiana będzie uważana za istotne zeszpecenie ciała, o tyle w przypadku dzieci należy przyjąć, że każda taka zmiana skutkuje koniecznością zgłoszenia sprawy do przewodniczącego Zespołu.

3.6.b. Jakie wiadomości powinny być zawarte w zawiadomieniu?

Zespół ds. analizy zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie jest zobligowany do przyjęcia do analizy każdej zgłoszonej sprawy. Przekazując zgłoszenia, należy mieć na względzie cel powołania i działania Zespołu. A zatem zasadnym jest uwypuklenie tych elementów sprawy, które mogą wskazywać na niedostatki w obowiązujących procedurach czy przepisach.

Zakres przekazywanych informacji powinien pozwalać na zidentyfikowanie sprawy poprzez dane dziecka, jego rodziców czy rodzeństwa. Jeżeli znane są numery spraw oraz dane podmiotów zajmujących się sprawą, również informacje na ten temat powinny się znajdować w zawiadomieniu.

3.6.c. W jakim terminie należy powiadomić przewodniczącego i na kim ciąży obowiązek zawiadamiania?

Zgodnie z art. 22i ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 560), czynności zawiadomienia należy dokonać bezzwłocznie od momentu podjęcia informacji o zdarzeniu. Przy czym zdarzeniem obligującym do zawiadomienia nie jest sam fakt użycia przemocy wobec dziecka, a powstanie skutku w postaci śmierci lub

ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Zatem może wystąpić istotna rozbieżność czasowa pomiędzy np. wszczęciem postępowania karnego a stwierdzeniem podstawy zawiadomienia przewodniczącego Zespołu. Zarówno śmierć dziecka, jak i powstanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu mogą nastąpić w okresie nawet kilku miesięcy lub dłuższym. Z tego powodu warto podkreślić, że o bezzwłoczności zawiadomienia można mówić dopiero od chwili powzięcia informacji o skutku doznanej przez dziecko przemocy.

Krąg podmiotów zobligowanych do wniesienia zawiadomienia został nakreślony szeroko i obejmuje wszystkie instytucje państwowe lub samorządowe.

3.7. Wytyczne nr 2/2024 Prokuratora Generalnego w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

3.7.a. W jakich sprawach można się zwracać do prokuratury w ramach przeciwdziałania przemocy domowej?

Poza obowiązkiem zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa związanego z przemocą domową Wytyczne Prokuratora Generalnego nr 2 w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej z dnia 9 sierpnia 2024 r. wskazują na szereg innych możliwości działania prokuratury w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

Za kluczowe w tym zakresie należy uznać wskazanie do inicjowania spraw cywilnych o nałożenie nakazu ochrony na OSP. Jednocześnie, w sposób odmienny od dotychczasowej praktyki, Wytyczne nakazują traktować przestępstwo z art. 217 k.k. Jest to bowiem przestępstwo prywatnoskargowe, które co do zasady nie jest objęte obowiązkiem zgłaszania wynikającym z art. 12 ustawy oppd oraz art. 304 k.p.k. Dotyczy ono przypadków naruszenia nietykalności cielesnej, które nie wywołały żadnych negatywnych skutków w organizmie pokrzywdzonego. Wszelkiego rodzaju popchnięcia, szarpnięcia, pociągnięcia, uderzenia otwartą dłońią są ścigane z oskarżenia prywatnego, o ile nie wywołały naruszeń narządów ciała lub rozstroju zdrowia. Jeżeli jednak są elementem przemocy domowej, wskazane wyżej Wytyczne nakazują rozważyć objęcie przez prokuraturę ich ścigania z urzędu. Prokuratura, jeżeli uzna, że dany czyn zagraża dobru publicznemu, ma możliwość wnieść akt oskarżenia również w sprawie prywatnoskargowej. Na potrzebę ukształtowania takiej praktyki wskazuje społeczny kontekst przeciwdziałania przemocy domowej.

3.7.b. Czy do prokuratury należy przekazywać oryginały dokumentów?

Zarówno w par. 14 ust. 3 Rozporządzenia, jak i w Wytycznych Prokuratora Generalnego wyraźnie wskazano na konieczność przekazywania oryginałów dokumentacji wytworzonej w ramach procedury NK lub innej realizowanej przez GDP. Tymczasem praktyka w tym zakresie znacząco odbiega od tego postulatu. Zwyczajowo zarówno składając zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, jak i w odpowiedzi na wezwanie prokuratury czy sądu, przekazuje się kopię dokumentacji potwierdzoną za zgodność z oryginałem. Zwyczaj ten nie przysparza co do zasady problemów proceduralnych. W indywidualnych przypadkach może się zdarzyć, że niezbędne będzie przekazanie oryginału. Należy to jednak uznać za wyjątek.

3.8. Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z 5 lipca 2024 roku

3.8.a. Kto decyduje o częstotliwości wizyt składanych przez dzielnicowego w miejscu zamieszkania ODP i OSP?

Rola Policji w realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemoc domowej, a w szczególności realizacji procedury NK, jest pierwszoplanowa. Zarówno z danych statystycznych, jak i obowiązującej praktyki można stwierdzić, że Policja najczęściej uruchamia procedurę NK, a zadania przypisane dzielnicowemu w ramach realizacji procedury mają charakter kluczowy dla zapewnienia bezpieczeństwa ODP oraz podjęcia oddziaływań wobec OSP.

Z tego powodu szczegółowe określenie sposobu i zakresu realizowanych zadań w procedurze NK przez Policję ma duże znaczenia dla funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemoc domowej w danej gminie. Dokumentem wprost określającym sposób realizacji zadań przez Policję są Wytyczne KGP. W Wytycznych określono terminy, w których dzielnicowy ma wykonać konkretne czynności po otrzymaniu informacji o wszczęciu procedury NK, zakres i sposób gromadzenia dokumentów przez Policję, a także sposób realizacji 9-miesięcznego monitoringu po zakończeniu procedury NK. Odnośnie do monitoringu, z uwagi na fakt, że stan faktyczny spraw po zakończeniu procedury NK może być bardzo różny, przewidziano możliwość, że GDP ustali sposób realizacji monitoringu m.in. przez dzielnicowego. Podobnie uregulowano sposób realizacji wizyt sprawdzających w trakcie procedury NK. Również w tym wypadku ich częstotliwość może określić GDP.

3.8.b. Czy Policja powinna otrzymywać kopie NK-A w sprawach, w których nie wszczyła procedury NK?

Jak już wspomniano, Policja statystycznie najczęściej wypełnia formularz NK-A. Tym samym kopia formularza automatycznie znajduje się w posiadaniu dzielnicowego. Inaczej jednak dzieje się w sytuacji, kiedy formularz NK-A jest wypełniany przez inny uprawniony podmiot (np. pomoc społeczną, ochronę zdrowia, oświatę). W takiej sytuacji kopia formularza pozostaje u osoby, która uruchomiła procedurę NK, a oryginał jest przekazywany do ZI. Zarówno przepisy ustawy oppd, jak i Rozporządzenia nie przewidziały możliwości przekazania formularza NK-A do Policji przed powołaniem GDP i przed przekazaniem tego formularza GDP.

3.8.c. Czy policjant z innej gminy niż właściwa do prowadzenia procedury NK może być członkiem GDP powołanej w tej gminie?

Jeżeli wszystkie osoby objęte procedurą NK mieszkają w jednej gminie i nie zmieniają miejsca zamieszkania w trakcie realizacji procedury, w takich sytuacjach nie ma wątpliwości co do wskazania właściwości miejscowej poszczególnych osób realizujących procedurę NK. Jeżeli jednak OSP mieszka w innej gminie niż ODP, powstaje konieczność poinformowania gminy, która nie prowadzi procedury NK

o jej wszczęciu. Ponieważ obowiązujące przepisy nie nakładają na gminę miejsca zamieszkania OSP obowiązku powołania GDP (wskazują jedynie na taką możliwość), możliwa jest sytuacja, w której znajdzie potrzeba powołania dzielnicowego z gminy miejsca zamieszkania OSP do GDP powołanej w miejscu zamieszkania ODP. Dzięki temu GDP może przekazać wszelkie niezbędne informacje dotyczące OSP dzielnicowemu, który będzie z tą osobą pracował w miejscu jej zamieszkania. Przyjmując takie rozwiązanie, aby dzielnicowy z miejsca zamieszkania OSP nie musi brać udziału w posiedzeniach GDP czy w jakikolwiek inny sposób fizycznie pojawiać się w gminie właściwej do prowadzenia procedury NK. Przy tym rozwiązaniu w GDP będzie bowiem dwóch dzielnicowych, z dwóch różnych gmin, którzy będą mogli przekazywać sobie informacje dotyczące procedury NK.

Renata Durda – certyfikowana specjalistka i superwizorka w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Kierowniczka Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, placówki Instytutu Psychologii Zdrowia PTP (w latach 2005–2022). Redaktorka naczelna dwumiesięcznika „Niebieska Linia” poświęconego problematyce przemocy (od 1998 roku). Społeczna doradczyni Rzecznika Praw Dziecka (2010–2018). Członkini Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Ministrze ds. Rodziny (2011–2020). Członkini Rady ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Dyrektorzce Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom.

Justyna Podlewska – prawniczka. Absolwentka WPIA UW oraz WDiNP UW. Koordynuje politykę prawną Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę. Członkini czterech kadencji Zespołu Monitorującego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej. Obecnie członkini I kadencji Zespołu Monitorującego do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Domowej przy MRPiPS. Posiada Certyfikat Specjalisty w Zakresie pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie oraz Certyfikat Superwizorki wydany przez Instytut Psychologii Zdrowia. Członkini Zespołu Interdyscyplinarnego Dzielnicy Warszawa Targówek. Trenerka i autorka publikacji nt. prawnej ochrony dziecka krzywdzonego, przeciwdziałania przemocy domowej, interdyscyplinarności, dziecka w procedurach prawnych oraz interwencji prawnej.

dr n. prawnych Grzegorz Wrona – adwokat, superwizor, reprezentant Polski w strukturach GREVIO. Certyfikowany specjalista w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Autor wielu publikacji na temat problematyki przemocy w rodzinie, w tym komentarza do znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Współpracuje z placówkami dla osób doznających przemocy domowej, gdzie udziela porad prawnych osobom doznającym przemocy.

Zadanie współfinansowane ze środków

Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych

na zlecenie **Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom**